

Nr 2 1990 • årg 14 • 25 kr

politisk och kulturell tidskrift

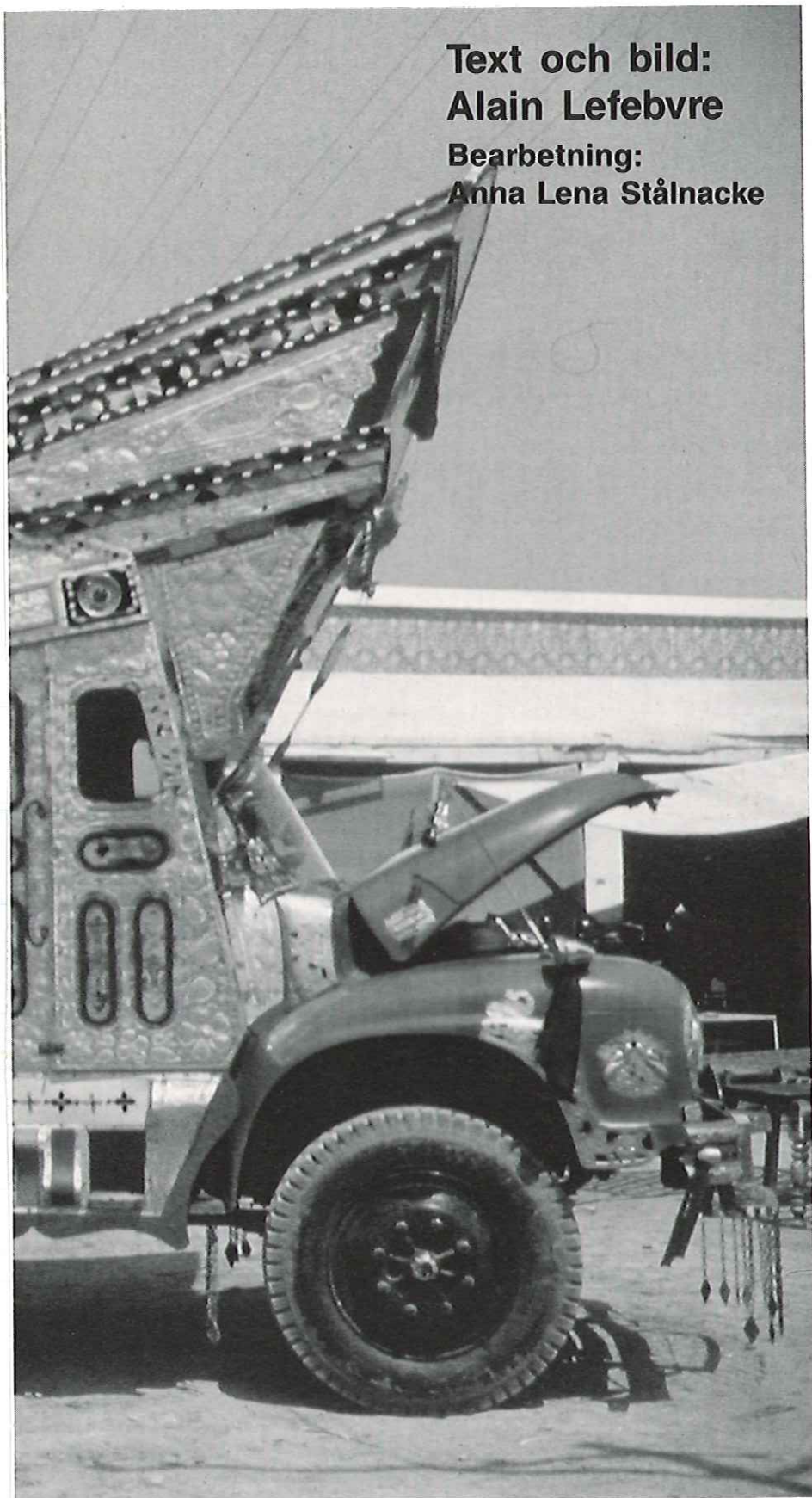
Sydasien

Bakom slöjan
Heliga män
Njure till salu
Indien rustar till havs

Konstverk

**Text och bild:
Alain Lefebvre
Bearbetning:
Anna Lena Stålnacke**

Ali Barkat, lastbilschaufför i Pakistan, har låtit pryda sitt fordon med bilder av bergslandskap, blommor och fåglar. En påminnelse om den hemtrakt han så ofta är långt borta ifrån.

Dessa bilder får samsas med andra som föreställer lejon, tigrar, jetplan och framrusande tåg.

De vilda djuren uttrycker makt, styrka, snabbhet och självaktning. Jetplanen och tågen skvallrar om Barkat Alis beundran för tekniskt framåtskridande. Själv kommer han från en by där det inte finns elektricitet. Jetplanen representerar en ouppnåelig dröm.

— Större delen av året är jag hemifrån, långt borta från min by, min familj och mina vänner. Min lastbil är som ett andra hem, säger Barkat Ali.

I byn vet alla vilken ställning man har. På vägen är chauffören rotlös.

Målningarna på lastbilen är ett sätt att berätta om sin identitet, eller snarare om den bild man vill ge av sig själv.

— Det enklaste skälet till att man målar lastbilarna är glädjen att försköna, att uttrycka sin personlighet. Dessutom är resandet förknippat med fara. Därför vill chauffören att en del av målningen ska hålla det onda ögat borta, förklarar motivmålaren Noor Hussain som gjort sig känd för sina bilder av långa expresståg.

Barkat Alis lastbil är målad i miljonstaden Rawalpindi, som förr var berömd för sina vackert målade hästdroskor. Nu har traditionen överförs till lastbilar och bussar.

När en lastbilsägare vill ha sin bil reparerad och målad tar han kontakt med en entreprenör som samordnar arbetet mellan de många inblandade hantverkarna, snickare, gravörer, glasmålare, motivmålare och kalligrafier, samt ytterligare några kategorier.

Varje hantverkare har lärlingar som sköter olika faser i arbetet, allt efter kunskap och erfarenhet. Lärlingarna brukar börja i tioårsåldern, ibland ännu tidigare.

Många lastbilar målas och dekorerar "på löpande band". Entreprenören föredrar att få beställningar på flera bilar samtidigt eftersom det tar ungefär lika lång tid att göra färdig en bil som flera.

Själva målandet utförs av två slags hantverkare, sprutmålaren och motivmålaren. Sprutmålarens lärlingar mal och blandar färgerna, sedan görs bakgrunden till de bilder som snart ska ta form.

Motivmålaren, som har grundliga kunskaper i klassisk kalligrafi, tar därefter vid. Han skissar motiven på grundfärgen. Sedan målar lärlingarna kanter och bårder med hjälp av schabloner. I takt med att de blir skickligare får de börja måla själva figurerna. Men mästaren finns alltid till hands och den allra sista fasen i arbetet görs alltid av mästaren själv.

Också målarna arbetar gärna på "löpande band", en målar blomdekorationer, en annan bårdlinjer, en tredje bilder osv. □

på hjul

Oroligheterna i den muslimskt dominerade delstaten Jammu och Kashmir har kostat minst 254 personer livet i vinter.

Kris i Kashmir

Poliskulor mot separatister

Text: Tobias Hellström

Separatiströrelsen "Jammu och Kashmirs befrielsefront (JKLF) kräver fullständigt oberoende för den indiska delstaten.

Men den nye guvernören Jagmohans budskap till de muslimska frihetskämparna är kärvt:

Lag och ordning och återupprättande av myndigheternas auktoritet är den enda vägen ur krisen.

Och i Pakistan ansätts president Benazir Bhutto hårt av sina politiska meningsmotståndare som anser att hon "sviker Kashmirs sak" genom att inte ingripa tillräckligt kraftfullt i konflikten.

Årtionden av korruption, exploatering och vanstyre har givit grogrunden för vinterns häftiga uppror i den muslimskt dominerade (60 procent) delstaten Jammu och Kashmir.

Den brutalitet som polisen och de paramilitära trupperna använt mot demonstranterna har ytterligare spätt på den folkliga vreden — och svetsat samman kashmirer ur vitt skilda politiska läger.

Undantagstillstånden och utgångsförbudet har knappast fått den effekt den indiska centralregeringen i Delhi hade hoppats på.

I början av april beräknades minst 254 människor ha dödats under vinterns strider i delstaten.

Demonstranterna viker inte längre undan för polisens kulor. För varje dödsskjutning stiger spänningen, med nya oroligheter som följd.

— Förr sköt man ett skott i luften. Då försvann de. I dag dödar du en demonstrant,

sedan ytterligare en. Ändå fortsätter folkmassan framåt mot dig. Till slut blir du tvungen att fly själv, förklarar en ärrad polisveteran för India Today.

Även inflytelsrika personer som tidigare betraktat delstatsregeringen med välvilja har nu fått nog.

Moulvi Farooq, Kashmirdalens mirwaiz (religiöse ledare) säger:

— Regeringen har förlorat varje rätt att regera. Vi har nått en punkt där det inte finns någon återvändo.

De indiska myndigheterna ses som ockupanter i dagens Kashmir. Slagord som "Indian dogs go home" har sprejats på väggar i skolor och officiella byggnader överallt i Srinagar och andra städer.

I spetsen för upproret finns den muslimska organisationen Jammu och Kashmirs befrielsefront (JKLF) som har ett klart uttalat politiskt program:

Fullständigt oberoende för Jammu och Kashmir, ett politiskt system med "islamisk demokrati" som sägs garantera minoritetens rättigheter i enlighet med Koranen och en ekonomisk modell baserad på "isalmisk socialism". Plus en neutral utrikespolitik.

Men det finns andra mer fundamentalistiska organisationer som "Allah Tigers" som utför bombattentat mot "icke-muslimska" videoutiker och barer.

Demonstrationer

Många hotell och restauranger i Srinagar har slutat att servera alkohol efter vandaliseringsraider. Fundamentalisternas nästa mål, biografier, videouthyrare och skönhetssalonger, har snappat budskapet — och bommat igen.

Den främsta inkomstkällan i Kashmir, turistindustrin, ligger av förklarliga skäl nere.

Befrielsefronten JKLF styrs från Islamabad i Pakistan där dess ordförande Amanullah Kahn, 55, bor.

Han förnekar att organisationen får ekonomiskt stöd och vapen från de pakistanska myndigheterna.

— De indiska beskyllningarna om pakistansk infiltration är nonsens, säger han.

— Vi får bidrag från kashmirer över hela världen. Det bor en miljon i Pakistan, en kvarts miljon i Mellanöstern och drygt en miljon i Storbritannien.

Hans egen vision av ett framtida fritt Kashmir är ett slags "Schweiz".

— Vi kommer att vara vänligt inställda till både Pakistan och Indien.

Men JKLF:s militanta ledare som kämpar för oberoendet på plats inne i delstaten använder ett betydligt mer hårdfört språkbruk.

Talesmannen Javed Mir, 23, är en av de främsta bland dessa ledare. Han säger:

— Vi kan inte tänka oss politiska förhandlingar med den indiska regeringen. Vi är inte ute efter att vinna val och få parlamentsplatser.

— Vår väpnade kamp har ett enda mål, ett oberoende Kashmir. Vem som sitter vid makten i Delhi betyder inget för oss. Här är det JKLF som gäller.

Delstatens chefsminister Farooq Abdullah fockades av centralregeringen i Delhi i slutet av januari. Istället installerades en ny guvernör, Jagmohan.

Beslutet hälsades först med glädje i Jammu och Kashmir, men en våg av brutala husundersökningar i jakt på de upproriska fundamentalisterna bara timmar efter hans installation lade snabbt sordin på stämningen.

Husundersökningarna genomfördes utan Jagmohans vetskap. Beslutet sägs ha fattats av regeringstjänstemän lojala med den avsatte chefsministern — för att misskreditera Jagmohan.

Jagmohans takik för att återfå kontrollen över delstaten har varit att tillåta fredliga demonstrationer, men samtidigt slå till stenhårt mot de militanta fundamentalisterna.

SYDASIEN
BOX 1142
221 05 LUND

Innehåll:

Konstverk på hjul	2
"Indian dogs go home"	4
Nepal mot demokrati	5
Vem har råd med flickor?	6
Finnes: En njure	8
Organ — ny indisk exportvara	10
Janata Dal 100 dagar	11
Mahabharata	12
Den indiska flottan	14
Jankis ansikte	16
Bofors räddningen för Indienrapporteringen	21
Från baljan till Rolls Royce	23
Lågprissprit till de fattiga	26
Dagar i Lahore och Multan	27
Vaktombyte i norr	30
Recensioner	31
Indiskt kunsthåndverk	32
Notiser från Sydasien	34
Skyltar	36

Besöksadress: Råbygatan 5B, Lund
Telefon: 046-13 35 68

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1990
Fotosättning: Norrdistribution, Älvsbyn
Register: Progek, Göteborg.
ISSN: 0282-0463

Prenumeration: För privatpersoner kostar fyra nummer (ett år) 100 kr, för institutioner och utland 120 kr. Vi är tacksamma för stödprenumerationer å 150 kr. Lösnummerpris: 25 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN

Redaktion för detta nummer: Tobias Hellström, Åsa Hole, Mirja Juntunen, Hasse Karlgen, Kalle Kjellman, Claes Nero, Islam Shafiqul och Anna Lena Stålnacke.

Nästa nummer görs i Lund och utkommer i september. Artiklar och debattinlägg är välkomna.

Manusstopp: 1 augusti 1990.

Kontaktpersoner för Sydasienkommittéerna:
Stockholm: Tobias Hellström, Råsundavägen 70,
171 52 Solna, 08-27 05 85

Göteborg: Thomas Bibin, V Bodarnevägen 3102,
441 60 Alingsås, 0322-511 77

Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 52
Åkarp, 046-46 08 95.

Köpenhamn: Birgitte R Sörensen, Gullfossgade 9,
2 t.h., 2300 Köbenhavn, 01-12 17 16 (arb.)

Sydasienkommittéernas plattform: Sydasienkommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

Partier åter efter 30 år

Efter trettio år av envælde ligger nu vägen äntligen öppen till demokrati i Nepal.

Massdemonstrationerna under mars och april tvingade kung Birendra att upphäva förbudet mot politiska partier i landet.

Men flera hundra människor dödades i kampen för medbestämmande då polis och militär öppnade eld mot folkmassorna.

Efter sex veckor av blodiga oroligheter gav Nepals enväldshärskare upp. Från sitt residens i staden Pokhara, dit han tagit sin tillflykt under oroligheterna, meddelade kung Birendra den 8 april att det 30-åriga förbudet mot politiska partier i landet var över.

Några dagar senare förklarade han också att landets ledande oppositionsparti, det nepalesiska kongresspartiet, bjudits in att vara med i en interimregering i samband med övergången till demokrati.

Demonstrationerna för ett flerpartisystem i Nepal spred sig under vintern till de flesta större städer i landet.

Det nepalesiska kongresspartiet gjorde gemensam sak med de sju partierna i vänsterfronten för att få bort det hatade "panchayat-systemet", som förhindrat demokrati och politiskt utveckling i Nepal under de senaste 30 åren.

Panchayatsystemet introducerades i december 1961 av Birendras far Mahendra. Det innebär att varje by styrs av ett råd, där enbart ledamöternas personliga meriter sägs räknas. Bland dessa representanter utses

medlemmar av regionala råd och så vidare upp till parlamentsnivå.

Ideologiskt bygger systemet på tanken att alla nepaleser förenas genom sin kultur och religion och att inga sociala motsättningar existerar.

I praktiken har landet styrts enväldigt av kung Birendra och hans familj, med stöd från den rika överklassen i främst huvudstaden Katmandu.

Korruptionen inom regering och statsförvaltning har brett ut sig, pressen har varit hårt styrd och fängelserna har fyllts av politiska motståndare.

Samtidigt har kung Birendra skickligt dragit fördel av sitt lands strategiska läge och manövrerat till sig förmåner från bägge de mäktiga grannarna Indien och Kina.

Men folkflertalet i kungariket lever i yttersta armod.

Handelstvisterna med Indien som inleddes förra året då Indien vägrade förnya handelsavtal med Nepal som straff för att landet köpt luftvärnsartilleri av Kina, gjorde fattigas tillvaro ännu värre.

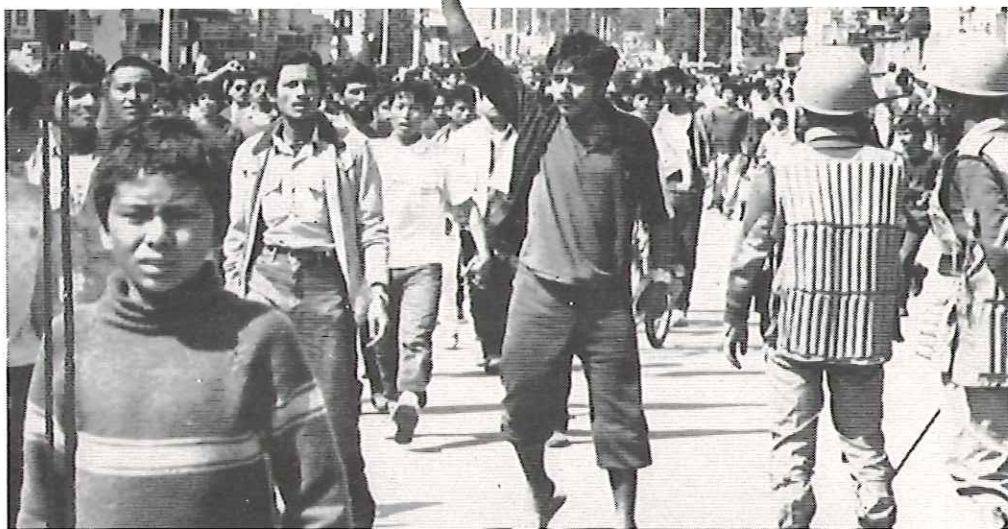
Tvisterna var en av orsakerna till att oroligheterna blossade upp för full låga i Nepal denna vinter. Missnöjet hade helt enkelt blivit för stort.

En av nyckelrollerna har Ganesh Man Singh, 75-årig ledare för det nepalesiska kongresspartiet.

I en intervju i det indiska magasinet India Today sa han i början av april:

— Kungen kan få vara kvar som konstitutionell monark. I det politiska system vi eftersträvar kommer ingen ledare att kunna bli kung. Vi accepterar inte kungen som ledare.

Vinterns demonstrationer tvingade Nepals kung Birendra att åter tillåta politiska partier i landet. Nu återstår att se vad de politiska förändringarna kan få för betydelse för landets fattiga 18-miljonersbefolkning.

Vem har råd med flickor?

Abort billigare än hemgift

AV VIBHUTI PATEL

— Hellre satsa några hundra rupier på fostervattensprov nu än att senare tvingas spendera åtskilliga tusen på en dotters hemgift.

Så resonerar de familjer som låter utföra provet för att kunna abortera eventuella flickfoster.

Men i takt med att könsbestämning av foster blivit allt vanligare i Indien har också de kritiska rösterna blivit fler och starkare.

Så här försvarar ett par av de inblandade läkarna sin verksamhet:

— Situationen är speciell i ett överbefolkat u-land som Indien. Eftersom familjerna uppmannas att begränsa antalet barn till två är det också rimligt att de har rätt att kräva kvalitet beträffande dessa två barn.

Könsbestämning av foster är inte längre något storstadsfenomen och inte heller en möjlighet som utnyttjas enbart av de övre skikten i samhället. Familjer ur alla kaster, klasser och religioner tar chansen att slippa det flickebarn som så småningom skulle inneburi höga kostnader i form av hemgift då det blivit dags för giftermål.

På senare tid har många kliniker i småstäder, främst i norra Indien, börjat utföra fostervattensprov för att kunna informera föräldrarna om det väntade barnets kön.

Att det inte bara är städernas kvinnor som utnyttjar denna facilitet bekräftar en undersökning som gjordes på landsbygden kring staden Bijnor i Uttar Pradesh. 300 kvinnor från olika byar intervjuades och deras svar visade att fostervattensprov följt av aborter av flickfoster förekommit bland dessa landsbygdskvinnor under de senaste tio åren.

863 flickor på 1000 pojkar

1981 var andelen nyfödda flickor 863 på 1000 nyfödda pojkar i Bijnor med omnejd. Motsvarande siffror för hela Uttar Pradesh var 886 flickor på 1000 pojkar.

En annan undersökning, utförd i Bombays

slumområden 1986, visade att könsbestämning av foster inte bara är en angelägenhet för över- och medelklassen. Åtskilliga av kvinnorna i slummen hade låtit göra fostervattensprov och därefter, om det visade sig att fostret var en flicka, sena aborter i 18:e och 19:e veckan av graviditeten.

Visserligen innebar fostervattensproven en avsevärd kostnad för dessa kvinnors familjer, men man argumenterade på följande vis:

— Bättre att satsa några hundra rupier nu än att föda en flicka och senare bli tvungen att spendera åtskilliga tusen på hennes hemgift.

Till saken hör också att det är förhållandevis billigt att låta utföra fostervattensprov i Indien. Kostnaden brukar ligga mellan 70 och 500 rupier (ungefär 35-250 kronor).

Fostervattensprov har ökat kraftigt i popularitet under de senaste fem åren, då statliga sjukhus börjat utföra dem i större skala. Men när kvinnan får reda på att hennes väntade barn är en flicka är det mycket möjligt att hon får vända sig någon annanstans, till någon privat klinik, för att få aborten utförd.

Sjukhus tigger foster

Enligt en undersökning som Woman's Centre i Bombay låtit göra, är denna dubbelmoral mycket vanlig. Ett av de undersökta sjukhusen var Harkisandas Hospital i Bombay, som har mycket gott anseende, och vars ledning gjort sig känd för hög moral som bl a innefattar vegetariska och pacifistiska principer. Sjukhusets ledning är också motståndare till aborter.

Men detta faktum sågs dock inte alls som oförenligt med könsbestämning av foster. I en av sjukhusets broschyrer beskrevs könsbestämningen som något "humant och fördelaktigt". Eftersom sjukhuset inte utför aborter hänvisades kvinnorna till en rad andra sjukhus och kliniker. De uppmanades dessutom att sedan komma tillbaka till Harkisandas Hospital med de aborterade flickfostren "för forskningens skull".

Samma år, 1986, gjordes en enkätundersökning bland gynekologer i Bombay. 35 av de 42 intervjuade läkarna sade sig utföra fostervattensprov i könsbestämningssyfte. I genomsnitt utförde de provet på 270 kvinnor i månaden. Läkarna berättade också att det

inte alls enbart var kvinnor som bara fött flickor, som uppsökte dem. Många av kvinnorna hade redan en eller flera söner.

En majoritet av de intervjuade läkarna beskrev denna del av sin verksamhet som humanitärt arbete och menade att fostervattensprov och aborter var ett effektivt verktyg i kampen mot överbefolkningen.

Småflickor förgiftas

De som är positiva till könsbestämning av foster hänvisar ofta till kvinnans situation i Indien.

Metoderna är nya men bruket att göra sig av med oönskade flickebarn är gammalt, t ex genom att lägga opium på moderns bröstvärta, genom att kväva den nyfödda flickan med moderkakan eller helt enkelt genom att behandla barnet illa.

Enligt en undersökning som gjordes av tidskriften India Today 1986 förekommer det fortfarande bland vissa grupper i Tamil Nadu att mödrar som fött flickor tvingas döda sitt barn genom att mata det med saften från giftiga bär. Liknande fall av mord på småflickor påstås i bland äga rum i en rad delstater i Nordindien, för övrigt i samma delstater där könsbestämning av foster är vanligast förekommande.

När flickorna växer upp fortsätter diskrimineringen. De får ofta sämre mat än sina bröder, otillräcklig vård om de blir sjuka och har betydligt mindre chanser till utbildning.

Sedan följer eländet med hemgiften, de pengar och gåvor brudens familj förväntas skänka brudgummens familj vid giftermålet. Tidigare var detta brukligt enbart bland de högre kasterna. Där tilläts inte kvinnorna arbeta utanför hemmet och betraktades därför som en ekonomisk börda. Hemgiften var tänkt som en kompensation till brudgummens familj för det försörjningsansvar den tog på sig.

Hemgiftsmord ökar

I de lägre kasterna såg det annorlunda ut. Där hade man inte råd att vara utan kvinnans inkomst. Hon arbetade sida vid sida med männen ute på fälten, i fabriker och som hantverkare. Eftersom kvinnan bidrog till familjens försörjning förekom inte bruket med hemgift i dessa kaster.

Foto: Den Resande Skolan i Stensele.

Men på senare tid har kravet på hemgift spridit sig till alla grupper i det indiska samhället. Det innebär bl a att fler och fler inser att här finns lättförtjänta pengar att hämta. Antalet mord som har ett direkt samband med bråk om hemgiftens storlek har fyrdubbats under 80-talet. Ökningen gäller de kvinnomord som polisanmäls. I verkligheten lär det dock se betydligt värre ut eftersom det uppskattas att bara vart tionde hemgifts-mord anmäls och utreds.

— Med tanke på denna bakgrund kan man fråga sig om det inte är bättre att kvinnliga foster aborteras än att de föds till ett liv där de blir illa behandlade, frågar sig många som försvarar könsbestämningen av foster.

Såväl läkare som ekonomer har fört fram följande teori: I takt med att kvinnounderskottet i Indien ökar kommer också den indiska kvinnans situation att förbättras, allt enligt lagen om tillgång och efterfrågan.

Kritikerna menar att detta argument redu-

— Kan vi tillåta att den indiska kvinnan blir en utrotningshotad art, frågar sig Vibhuti Patel i en artikel i tidskriften "Reproductive and genetic engineering".

Vibhuti Patel är doktorand i ekonomi och aktiv medlem i kvinnogruppen Women's Centre i Bombay, liksom i Forum Against Sex Determination and Sex Preselection, en paraplyorganisation som samlar motståndare mot könsbestämning av foster.

Detta är ett sammandrag av Vibhuti Patels artikel.

cerar kvinnan till sex- och reproduktionsobjekt, vilket sannolikt inte gör hennes situation så värst mycket bättre.

— Argumentet skulle för övrigt lika gärna kunna användas då man talar om hela den fattiga befolkningen i Tredje världen — bättre att ha ihjäl dem så snabbt som möjligt än att låta dem lida i sitt elände, replikerar kvinnoorganisationer och andra kritiker vidare.

Fler våldtäkter?

Det har också varnats för att ett fortsatt ökande kvinnounderskott kan leda till fler våldtäkter och till att månggifte blir vanligare.

Ett annat argument som ofta hörs i debatten om könsbestämning av foster är att människor har rätt till en balanserad familj och att det för övrigt är kvinnorna själva som önskar sig söner och som är mest entusiastiska inför möjligheten att kunna välja kön på sitt barn.

Motståndarna menar att talet om en balanserad familj är tomt prat. Det är ytterst osannolikt att den familj som enbart begåvats med söner skulle använda sig av fostervattensprov och abort för att till slut få en dotter.

Kvinnans fria val ifrågasätts också. Kvinnorna vet vad som väntas av dem, de vet att deras ställning i den nya familjen förbättras om de föder söner medan de riskerar att bli sämre behandlade om de får döttrar.

— Kan vi tillåta att den indiska kvinnan blir en utrotningshotad art?

Den frågan ställer sig en lång rad kvinno-grupper i landet liksom kritiska läkare, vetenskapsmän och jurister som förenats i kampen mot könsbestämning av foster inom paraplyorganisationen Forum Against Sex Determination and Sex Preselection.

För ungefär fem år sedan började könsbe-

forts. på nästa sida

forts. från föregående sida

stämningen att ifrågasättas på allvar efter att en rad indiska tidningar och tidskrifter tagit upp ämnet.

Många chockades av Times of Indias uppgift om att uppskattningsvis 78 000 kvinnliga foster aborterats som en direkt följd av fosterdiagnostik. Enligt samma tidningsartikel var samtliga foster som aborterats på en välkänd klinik i Bombay under ett år av kvinnligt kön.

Protesterna ökar

Det som började med enstaka, mindre protestaktioner i slutet av 70-talet har nu vuxit till en stor och ständigt pågående kampanj mot könsbestämning av foster. Det främsta kravet är att fosterdiagnostik enbart ska få användas för att spåra ärftliga sjukdomar hos fostret. Föräldrarna ska inte kunna få information om dess kön. Ett annat krav är att fosterdiagnostik bara ska få utföras på statliga sjukhus, under sträng kontroll.

Kampanjen har skördat vissa framgångar. Nyligen har Maharashtras delstatsregering lagstiftat mot missbruk av fosterdiagnostik och det pågår förberedelsarbete för en liknande, nationell lag.

Motståndarna till könsbestämning är dock inte helt nöjda med hur lagen kom att utformas i Maharashtra. Ett viktigt krav tillgodosågs inte, nämligen att kvinnorna skulle hållas ansvarsfria.

Kritikerna menar att det i praktiken innebär att en rik läkare som tjänat stora pengar på sitt missbruk av vetenskapen, kan köpa sig fri med hjälp av en skicklig advokat. Den fattiga kvinna som kanske tvingats till fostervattensprov och abort har inte denna möjlighet, hon löper risk för betydligt strängare straff.

Motståndarna till könsbestämning vet också, av erfarenhet, att det inte räcker med att sätta all sin tilltro till nya lagar. Det är minst lika viktigt att arbeta för en långsiktig attitydförändring.

För stora grupper är roten till det onda fattigdomen och den höga barnadödligheten. För att försäkra sig om att åtminstone en son överlever till vuxen ålder skaffar sig familjerna många barn — eller satsar på att få enbart söner.

En stor del av kampanj-arbetet går ut på att förändra synen på kvinnans roll i familjen. På platser där människor samlas sprids budskapet:

— Avskaffa ojämlikheten, inte kvinnan! Döttrar kan också vara till hjälp för sina åldrande föräldrar. Gör din dotter självförsörjande, ge henne utbildning och låt henne förvärvsarbete. Då kommer hon inte längre att vara en ekonomisk börda för familjen.

ÖVERSÄTTNING OCH BEARBETNING:
ANNA LENA STÅLNACKE

Finnes: En njure

AV ANDREW SCHNEIDER

Ratan och Sanna Koli sitter i halvmörkret i sitt fönsterlösa ruckel och talar ivrigt om att sälja njurar.

Hon är 40 och har sålt en njure. Han är 35 och letar träget efter en köpare.

Båda arbetar som städare på mindre lokala sjukhus. Deras löner räcker med knapp marginal till att försörja de fyra barnen, men lämnar de flesta drömmarna om bättre livsvillkor ouppfyllda.

Ratan och Sanna Koli erkänner att de inte är säkra på vad en njure är för något. Eller vad den har för funktion i kroppen. De säger också att de inte känner till — och därför inte heller skräms av — några risker med njurkirurgi.

De är dock övertygade om att om de är beredda att sälja en bit av sin kropp, så finns det någon som vill betala dem mera pengar än de någonsin hållit i sina händer. Och det är pengar som kan få deras drömmar om att få ett bättre liv att gå i uppfyllelsen.

45 000 för en njure

I februari kom föräldrarna till en Saudi-arabisk student till Bombay och letade efter en njure till sin son. Vid den tidpunkten hade makarna Koli en annons i en lokaltidning, där fru Koli erbjöd sin njure för 45 000 kronor. Saudierna kontaktade henne, de gjorde upp om ett pris och transplantationen genomfördes på Bombays sjukhus av doktor S.P. Trivedi, som ansvarar för njuravdelningen.

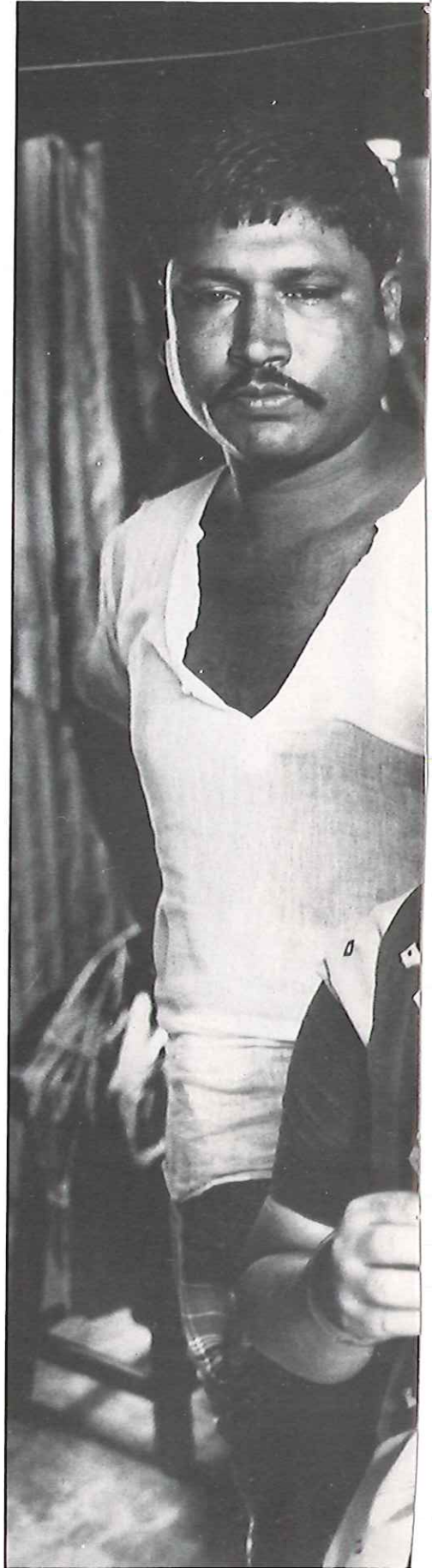
Nu är det dags för herr Koli att hitta en köpare till en av sina njurar.

Med hjälp av en tolk förklarar han för mig: "Jag behöver inte två njurare. Jag behöver pengar."

Han har lärt sig försäljningsargumenten även på sin nybörjarengelska: "Stark. Stor. Frisk. A-positiv."

Ratan Koli har satt samma prislapp som hustrun på sin njure, men han har mera storstilade planer för vad han ska göra med pengarna. Fru Koli köpte hushållsutrustning för förtjänsten. För Ratan innebär njurpengarna familjens biljett ut ur slummen. Han vet exakt var han vill leva.

Sanna Kolis visar en bild av de Saudi-araber som köpte hennes ena njure. Maken Ratan säljer sin ena njure så fort han eller någon mellanhand hittar en köpare. Foto: Andrew Schneider/The Pittsburgh Press.

Sökes: En dräglig bostad

— Där, säger han, och pekar tvärs över de soptippar, som utgör en flera kilometer lång framsida på slumområdet. På andra sidan avskrädeshögarna tornar höghusen upp som Oz vid horisonten.

För att ta sig dit är Ratan Koli beredd att mata in sig själv i organförsäljningens nätverk, som gör Bombay till en veritabel människomarknad.

Avsaknaden av ett program för tillvaratagande av döda människors organ lämnar personer med njurproblem med två alterantiv: Antingen hitta en släkting som är beredd att donera eller leta upp främlingar som Kolis som är villiga att sätta ett pris på sina kroppsdelar.

Större delen av sitt vuxna liv har Ratan Koli tjänat pengar genom att städa efter andra människor. Varje morgon och ofta tills fram på kvällen sopar han korridorerna på King Edward Memorial Hospital i Bombay. Han tjänar cirka 487 kronor i månaden.

Makarnas sammanlagda inkomst skulle aldrig räcka till att uppfylla drömmen om ett "fint hus".

— Vårt hus är väldigt smutsigt och väldigt litet. Det passar inte oss, tycker Ratan Koli och hans hustru håller med. Deras hus är ett bland tusentals ruckel med jordgolv och utan avlopp. De vinda väggarna är tillverkade av papp och träbitar. Området stinker från de öppna avloppen och ghettot är så tätt befolkat att du kan röra hustaken på båda sidor om du står i mitten av "gatan". Maten lagas på öppna spisar. Det finns inga öppna ytor.

Ratan Koli planerar alltså att ta sin familj ur denna misär genom att följa sin hustrus exempel och sälja sin ena njure. Hon arbetar också som städare, men på Bombays sjukhus där hon lärde känna läkaren S.P. Trivedi.

Bara ett läkarbesök

Sanna Koli använde en liten del av pengarna från njurförsäljningen till deras dotters hemgift, men det mesta gick till att köpa elutrustning till hushållet. Sedan någon månad tillbaka är familjen ägare till en prydlig blå väggklocka, en takfläkt och en svart-vit Admiral teveapparat, som fru Koli visar med översvallande stolthet i rösten.

Hon berättar att hon fick komma på återbesök hos läkaren fem dagar efter det kirurgiska ingreppet. Det är enda gången hon blivit uppmanad att komma.

— Men, säger hon, jag har varit frisk och lycklig sedan dess. Hon är övertygad om att de ska gå lika bra för hennes make när han säljer sin njure.

Ratan Koli har försökt tjäna extra-pengar

Artikelförfattaren och journalisten Andrew Schneider gjorde vid mitten av 1980-talet tillsammans med journalisten Mary Pat Flaherty en tio månader lång undersökning av internationell organhandel. Undersökningen resulterade i en lång rad reportage som renderade Schneider, Flaherty och deras tidning The Pittsburgh Press i Pennsylvania, USA, det mycket prestigefyllda journalistpriset The Pulitzer Price.

The Pittsburgh Press uppger att situationen vad gäller organhandeln i Indien inte nämnvärt förändrats sedan tidningen gjorde sin prisbelönta undersökning.

genom att sälja blod — hittills 20 gånger à 26 kronor — men det tar alltför lång tid att skaffa sig ett sparkapital på det viset. Han håller också på med extraknäck till höger och vänster, men det räcker ändå inte.

— En njure ger mera pengar, säger han.

Makarnas Koli är långtifrån ensamma om att ha förhoppningar om att få det bättre genom att sälja organ. Ett omfattande försörjningssystem, som sträcker sig från Bombays slumområden till kirurgiska mottagningsrum runt om i världen, borgar för att människor med gott om pengar kan skaffa sig en njure från en person de varken är släkt med eller ens har träffat.

Det är oroande enkelt att hitta donatorer "till salu". □

Indisk klassisk dans

Vill du eller dina barn lära er att dansa Bharata Natyam, klassisk indisk dans. Kurs anordnas i Lund en gång i veckan tiden 24 maj - 30 juni samt 1 augusti - 30 oktober, under professionella dansösen Annemette Karpens ledning.

För information kontakta Bubu Munshi-Eklund, 046-13 35 68.

Sangeet Natya Akademi
Råbygatan 5 B
223 61 Lund

ORGÅN

- ny indisk
exportvara

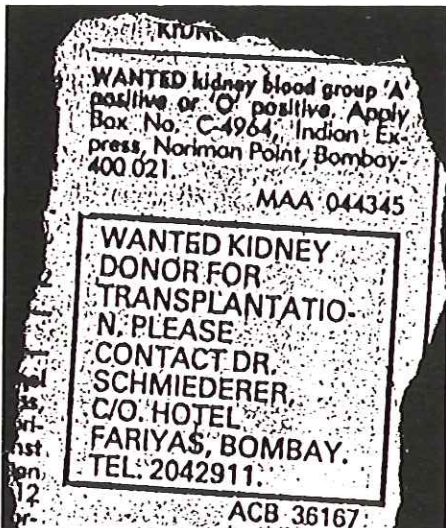
Indien håller på att bli centrum för en världsomspännande handel med organ från levande människor. En del fattiga indier säljer sin ena njure för 600 kronor.

Rika människor med njurproblem i arabländer, i-länder och inom den inhemska indiska överklassen har inga svårigheter att i Bombay, New Delhis och Calcuttas slum hitta människor som säljer en njure. Priserna varierar, men en sak är klar: den sluminvånare som säljer sin njure har inte råd att bekosta en egen transplantation om det återstående organet upphör att fungera.

I Indien finns oslagbara förutsättningar för den som vill köpa sig en njure eller tjäna pengar på hanteringen. Där finns ett stort antal fattiga människor, en läkarkår där flera transplantationskirurger saknar moraliska skrupler mot hanteringen och transplantationskliniker med utrustning på hög teknologisk nivå.

Västtyska organmäklare

Men trots att standarden förbättrats kraftigt på vissa kliniker i Indien de senaste årtiondena, finns det ändå många araber och människor i i-länderna som föredrar att få transplantationen utförd i väst. Då gäller det att få "donatorn" att följa med till det land där transplantationen ska utföras.

Annons ur Indian Express 1989

Det västtyska paret Fürstenberg i Wallenhorst nära Gütersloh drev så sent som i vintras organmäklarfirma vid namn "Organisation för främjande av organdonationer och hederligt förtjänad ersättning i pengar" (Organisation zur Förderung des Organspendens gegen ehrlich verdiente Entschädigung in Geld). Fürstenbergs har märkt att alltför västerlänningar börjat tvivla på kvalitén på de indiska transplantationerna. Så här sa fru Fürstenberg vid en bandinspelad telefonintervju med den svenska handikapptidskriften Handling:

Handling: Jag har hört att det skulle bli billigare att ta hit en "donator" från Indien eller låta göra det någon annanstans i Asien....?

Fürstenberg: Det stämmer. Vi har haft transplantationer utförda i Indien och det är absolut inte lika dyrt (som att göra det någonstans i Europa). Men sedan är det ju det här med eftervården.... Och man vet ju hur läkarna är därborta... Men, jovisst, det blir billigare.

Den västtyske affärsmannen Rainer Scherer sålde 1989 "transplantationsresor" genom sin Frankfurt-baserade agentur "Asia Transplant" för 290 000 kronor. "Asia Transplant" är numera baserat i Singapore. Enligt ett telefonsamtal som jag fick som svar på en förfrågan utför kliniken årligen 730 transplantationer.

— Vi beskrivs som en "organmaffia", trots att det enda vi vill är att hjälpa människor, hävdar Rainer Scherer i Newsweek.

"Hälften dör"

Den saudiarabiska läkaren Daar berättade (enligt Süddeutsche Zeitung) vid en läkarstämma i augusti samma år i Sydney i Australien, att resultaten av njurtransplantationerna vid en av klinikerna i Bombay var katastrofalt dåliga. Daar uppgav att hälften av patienterna dör vid operationen eller kort därefter. Den saudiarabiska läkaren rapporterade också att var tionde inopererad njure stöts bort från mottagaren.

Det är bristen på transplantationsorgan världen över som gjort att de fått en prislapp — allt enligt lagen om tillgång och efterfrågan. De som är spekulanter på transplantationsorgan försöker hitta dem till lägsta möjliga pris. Billigast är det förstås bland de fattiga i tredje världen och bland socialt och ekonomiskt utslagna i de rika länderna.

Enligt uppgifter i svensk dagspress låg pri-

erna för en njure i Indien förra året mellan 10 000 kronor och 20 000 kronor. Samma år kom rapporter om att illiterata människor från landsbygden bytt sin ena njure mot en transistorradio eller sålt den för så lite som 600 kronor.

Struntar i förbud

I indiska tidningar fanns annonser där människor söker eller bjuder ut organ till högstbjudande. En annons i The Hindu var utformad så här:

"WANTED KIDNEY DONOR Required Kidney

From healthy Male/Female aged between 25-40 years. Blood group "O" positive. Donor will be suitably rewarded. Please reply immediately to: Box No: 202, c/o The Hindu, Madras-600002."

Det finns ett förbud mot handel med organ i Indien, men det stoppar inte organmäklare, skrupelfria läkare och de ofta desperata människor som behöver en ny njure för att kunna överleva.

— Får den här "affärsverksamheten" fortsätta obehindrat kommer de flesta av Indiens fattiga att leva med endast en njure år 2000, sade doktor K M Chugh vid The Kidney Foundation of India 1989 (South, april 1989).

Modern sjukhusteknologi har gjort transplantationer av njurar till ett närmast rutinmässigt företag. Världens första njurtransplantation genomfördes 1954. Sedan dess har över 200 000 njurar bytt ägare världen över.

För traditionella hinduer är transplantation acceptabel endast om en människa begått självmord. Enligt hinduisk tro återgår kroppens beståndsdelar till naturen genom att den döda kroppen bränns, då den "inre" andliga kroppen lösgörs. Barn under två år och människor vars frälsning skett under detta livet utgör undantag från denna regel.

(Källa: hinduism: Transplantation — etiska, medicinska och rättsliga aspekter. SOU 1989:98).

GUSTAF SVENSÉN

Artikelförfattaren skriver under pseudonym för att obehindrat kunna fortsätta granska handeln med transplantationsorgan.

En prøvotid för indisk demokrati

Ajit Roy, Calcutta, mars 1990

Janata Dal-regeringen, som just fullgjort sina första hundra dagar vid makten, har uppenbarligen stärkt sin trovärdighet som alternativ till Congressregimen, åtminstone i de indiska massornas ögon. Men dess duglighet börjar ifrågasättas på grund av växande spänningar inom den högsta hierarkin i partiet.

Det folkliga stödet för den nya regimen kunde konstateras, då Congress besegrades och förpassades till en urusel position av Janata Dal och dess allierade i sex av de åtta Nordindiska delstater som gick till lokalval i slutet av februari. Congress vann i sin tur övertygande i en liten delstat i nordost — Arunachal Pradesh med en liten stambefolkning — och i Maharashtras större städer, även om de i de senare tvingades söka stöd hos ett halvt dussin oberoende partier för att säkra absolut majoritet.

Mer betecknande var dock Congress mycket låga röstantal i sex större delstater. Bland de större stater där Congress förlorade, vann Janata Dal stort endast i Orissa, medan BJP stod som segrare i Madhya Pradesh och Himachal Pradesh. I de kvarvarande staterna har Janata Dal framträtt som ledande i Gujarat och i Bihar, medan BJP är det ledande partiet i Madhya Pradesh och Rajasthan.

Det finns också en allmän tillfredsställelse med det faktum att den centrala Janata Dal-regeringen har försökt återupprätta och stödja en mer tolerant och demokratisk politisk anda, av samarbete och samförstånd speciellt gentemot Congress. Detta vid sidan av att ha tagit initiativet till att upphäva eller dra tillbaka några av de anti-demokratiska lagar och förslag från den tidigare regimen. V P Singh skapade på sätt och vis också historia, då han installerade en muslim från Kashmir som inrikesminister i landets regering. Det är första gången i det självständiga Indien som en muslim innehaft denna post. Det är också betecknande att en sikh utnämns till viceguvernör för Delhi, som bevitnat massmord på säker i efterdyningarna av mordet på Indira Gandhi.

Men meriterna är inte bara lysande. Först och främst: trots olika generösa gester, har Janata Dal inte bara misslyckats med att etablera samförstånd med separatisterna i

Punjab och Kashmir. Tvärtom. Några av regeringens ingripanden, såsom utnämningen av en ökad byråkrat, med ett förflutet med anti-muslimsk och auktoritär inriktning, till guvernör för Jammu & Kashmir, har visat sig olyckliga.

Situationen i Kashmirdalen har försämrats avsevärt. Det verkar som om den övervägande delen av dalens befolkning har blivit förhärdade Indienhatare, och att unionsregeringen för sin del har blivit beroende av polisiära metoder för att möta den massiva folkliga oppositionen. Totalt utgångsförbud hör till den vanliga ordningen i Kashmirdalen, och i synnerhet i Srinagar.

Allt började med kidnappningen av dottern till landets inrikesminister i Srinagar. Detta skedde endast dagar efter Janata Dal-regeringens installation. För att försäkra sig om frisläppandet av den unga flickan, var regeringen tvungen att frige fyra militanta medlemmar ur Jammu-Kashmirs befrielsefront (JKLF) ur fängelse. De frigivna fångarna mottogs som hjältar vid hemkomsten, då nästan hela Srinagars befolkning deltog. I åsynen av detta och den upptrappade besinningslösa terrorn från JKLF och andra militanta grupper, skickade unionsregeringen den ökände byråkraten, som ansågs vara anti-muslim och Sanjay Gandhis trogne och hängivne anhängare under undantagstillståndets dagar, som delstatsguvernör. Detta har inte förbättrat relationerna mellan regeringen och den lokala befolkningen

Frånsett de nationella politiska problemen, har Janata Dal-regeringen förlorat ansiktet efter förseelser av den ställföreträdande premiärministern och hans son, vilken råkar inneha chefsministerposten i delstaten Haryana. Under fyllnadsvalet, då Devi Lals son kandiderade för en plats i delstatsparlamentet, tillgrep han och hans administration ett omfattande valfusk och en våldsam jakt för att erövra vallokalerna, där de officiella siffrorna angav ett dussin människor som döda.

Episoden chockade hela landet och Janata Dals ledning likaväl som partiets allierade, vänsterpartierna och BJP, vilka fördömde Devi Lals klans handlingar. Valkommissionen ogiltigförklarade hela fyllnadsvalet, och det ställdes krav på att avsätta Devi Lals son från chefsministerposten. Devi Lal reagerade genom att avgå ur regeringen. Han misstänktes för att ha eggats av Congress och av några missnöjda Janata Dalledare.

Ställd inför hotet mot sin minoritetsregering försökte premiärminister V P Singh rädda situationen genom att vägra acceptera Devi Lals avgång och skriva ett blikande brev till honom. Resultatet blev att Devi Lal lät blicka sig för ögonblicket. Men då påtryckningarna för hans sons avgång inte formellt dragits tillbaka, fortsatte han att manövrera på många sätt. Detta har inte bara rest frågor om den nya regeringens stabilitet, utan även om dess etiska och moraliska värde.

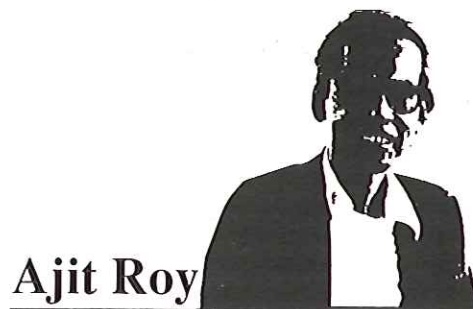
Så här långt har minoritetsregeringen Janata Dal lyckats hålla sig kvar vid makten med stöd av de två oförenliga krafterna till höger och vänster om sig: det hindufundamentalistiska BJP och kommunisterna med deras allierade. Med de växande framstegen som hinduiska och muslimska fundamentalisterna gör i landet, kan Janata Dal finna det allt svårare att jämka samman de motsatta påtryckningarna från sina allierade — för en mer hinduistisk hållning från BJP och för en mer radikal sekulär demokratisk utveckling från kommunisterna och vänstern.

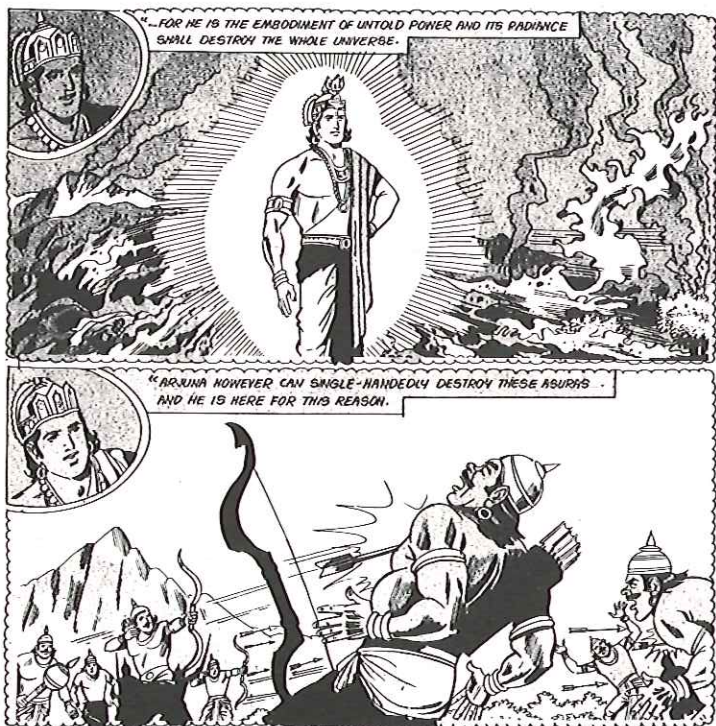
Efter den senaste valomgången till delstatsparlamenten har BJP verkligen stärkt sin position inom maktstrukturen. En absolut majoritet säkrades i två delstatsparlament, och i tre andra delstater blev de en viktig koalitionspartner. BJP döljer inte sin ambition att gripa makten i New Delhi, och de kommer säkerligen alltmer aggressivt att hävda sin hinduiska politik.

En enkel utväg hade varit en splittring inom Congresspartiet, där den radikala flygeln kommit till Janata Dals stöd, som därmed kunnat befria sig från sitt beroende av BJP. Men trots att det förekommit en avtappning från Congress, även efter partiets förödmande förlust i de senaste valen, finns det få tecken på ett riktigt uppbrott inom partiet.

De kommande dagarna blir en prøvotid för indisk demokrati.

Översättning: Gunnel Cederlöf

Seriealbum med episoder ur Mahabharata är mycket populära i Indien.

TEXT:
MIRJA JUNTUNEN

Mahabharata, den längsta dikten i världslitteraturen, har diskutrats flitigt i indisk press de senaste månaderna. Detta på grund av två stora filmprojekt: en indisk megaserie på 91 delar regisserad av B C Chopra och engelsmannen Peter Brooks fem och en halv timmes filmatisering av detta epos med internationella skådespelare. Denna version kunde vi även se i svensk TV i höstas.

I Indien har filmen visats för fullsatta salonger. Men vad är egentligen Mahabharata?

I sin nuvarande form består Mahabharata av 100.000 dubbelverser (shlokas) samlade i 18 böcker, åtta gånger längre än Iliaden och Odysseus tillsammans.

Mahabharata ("den stora Bharata") är sanskritlitteraturens största epos. Det tillkom i Indien under århundradena kring Kristi födelse.

Den episka kärnan i Mahabharata är ett 18 dagar långt slag mellan två kusin grupper

—*pandavas* och *kauravas*— som båda härstammar från kungen Bharata.

Inom denna berättelse rymmer en rad biepisoder med legender om kungar, gudar, visa män, komiska, tragiska och teologiska och filosofiska. Mahabharata är inte bara en hjältedikt utan en kompendiesammanställning av olika läror och sakrala traditioner som omfattar människans alla plikter.

Eposets ursprungliga kärna anses ha en historisk bakgrund, en forntida konflikt mellan de två grannstammarna som till slut smälte samman till ett folk.

Två brödragrupper

I ett land kallat Kurukshetra ("Kurus land"), nordost om nuvarande Delhi, levde två prinsar, Dhritarastra och Pandu. När Dhritarastra, den äldsta av bröderna, hade blivit blind övertog Pandu tronen och regerade framgångsrikt.

Han hade fem söner, kallade för pandavas: Yudhishthira, Bhima, Arjuna, Nakula och Sahadeva.

Dhritarastra hade hundra söner, vanligen kallade för kau-

Oh, vilket

ravas. Den mest framstående av dem var Duryodhana. När Pandu föll för en tidig död tog Dhritarastra, den blinde, över regerandet. Han lät även de fem brorsönerna komma till palatset och uppfostrade dem som sina egna söner.

Pandavas var kända för att vara framgångsrika i krig och efter att ha hjälpt Dhritarastra till seger beslutade kungen att låta den äldsta av brorsönerna bli arvtagare till tronen. Men pandavas utsattes för intriger av sina kusiner och de var tvungna att fly.

De flydde till Pancalakungen vars dotter Draupadi hade vunnits av Arjuna i en tävling mellan många kungar och hjältar.

För att undvika konflikter mellan bröderna samtyckte Draupadi till att bli en gemensam hustru till alla de fem prinsarna. På Draupadis svayamvara (= en ceremoni där kvinnan offentligt väljer sin make) gjorde bröderna upp med Yadavaprinserna Krishna som från och med nu blev en trogen vän och rådgivare till dem.

Dhritarastra delade sitt kungarike. Huvudstaden Hastinapura gav han till sina äkta söner. Till sina brorsöner gav han ett område nära nuvarande Delhi, där de grundade staden Indraprastha. I Indraprastha regerade pandavas med framgång och blev välbeställda.

Men Duryodhas, den äldsta av kauravas, blev avundsjuk och beslutade sig för att ruinera sina kusiner. Han fick hjälp av sin farbror Sakuni som var känd för att vara skicklig i tärningsspel.

Dhritarastra övertalades att bjuda in pandavasbröderna till Hastinapura.

Förlorade allt

Yudhishthira, som var svag för spel, spelade tärning med Duryodhana. Han förlorade

allt: sitt kungarike, all rikedom, arméerna, sina bröder och slutligen även Draupadi.

Efter denna katastrof ingick kusinerna ett avtal som innebar att bröderna förvisades till skogen under tolv års tid. Det trettonde året skulle de leva anonyma. Sedan kunde de återvända och få tillbaka kungariket.

De tog med sig Draupadi till Kamyakaskogen som låg vid floden Sarasvati. I Vanaparvan ("Skogsboken"), en av de längsta delarna av dikten, beskrivs deras 12-åriga exil i skogen. Det trettonde året tillbringade de förklädda till tjänare hos Matsyakungen Virata.

Det året invaderade kauravas Matsyalandet i allians med en annan kung och orsakade förodelse och sorg.

Då kunde inte pandavas hålla sig längre. De ingrep och satte fienden på flykt och återinsatte Matsya som kung. Nu berättade de vilka de var och ingick allians med kungen.

Slogs i aderton dagar

När deras begäran att få tillbaka sina positioner inte gav

Den uråldriga och invecklade berättelsen engagerar ändå dagens indier, över 100 miljoner ser TV-serien Mahabharata varje vecka.

gudomligt krig!

resultat förberedde de sig för krig. De rivaliserande arméerna, pandavas och kauravas, möttes i ett heligt område i Kurukshetra med otaliga medkämpar på båda sidorna. Detta slag varade 18 dagar tills kauravas var besegrade och endast Krishna och pandavas var vid liv.

De sista böckerna i eposet handlar om pandavas som har försonats med gamlekungen Dhritarastra och om hur Yudhishtira krönes till kung i Hastinapura. Så småningom går Dhritarastra med sin maka ut i djungeln där paret dör i en stor skogsbrand. Bland folket Yadavas, som deltagit på båda sidor under slaget utbryter en intern konflikt. Den resulterar i hela folkets förintelse.

Krishna drar sig sorgset till skogen där han av misstag blir skjuten av en jägare. Pandavas överlämnar tronen till ett av Arjunas barnbarn och börjar döende vandringen mot Meru-berget, gudarnas boning, där de uppstiger till himlen med sina äkta makar.

Eposet innehåller också en mängd berättelser som sträcker sig långt utanför huvudhandlingens ramar.

En av de mest kända episoderna är **Bhagavad Gita**, Krishnas predikan till Arjuna före det stora slaget. Arjuna sitter på krigsvagnen och väntar på att slaget ska börja men tvekar om riktigheten i att slåss mot sina släktingar och vänner som han hade känt hela livet. Därför ber han Krishna om råd.

115 miljoner tittare

Detta är eposet som har engagerat så många människor och väckt så mycket uppmärksamhet i Indien under den senaste tiden. TV-serien har miljoner tittare varje vecka och i pressen diskuteras eposets olika aspekter och hur dessa behandlas i serien.

Populariteten förklaras med seriens närhet till det verkliga livet. Varje episod kan vara tagen ur vilken indisk familjs liv som helst.

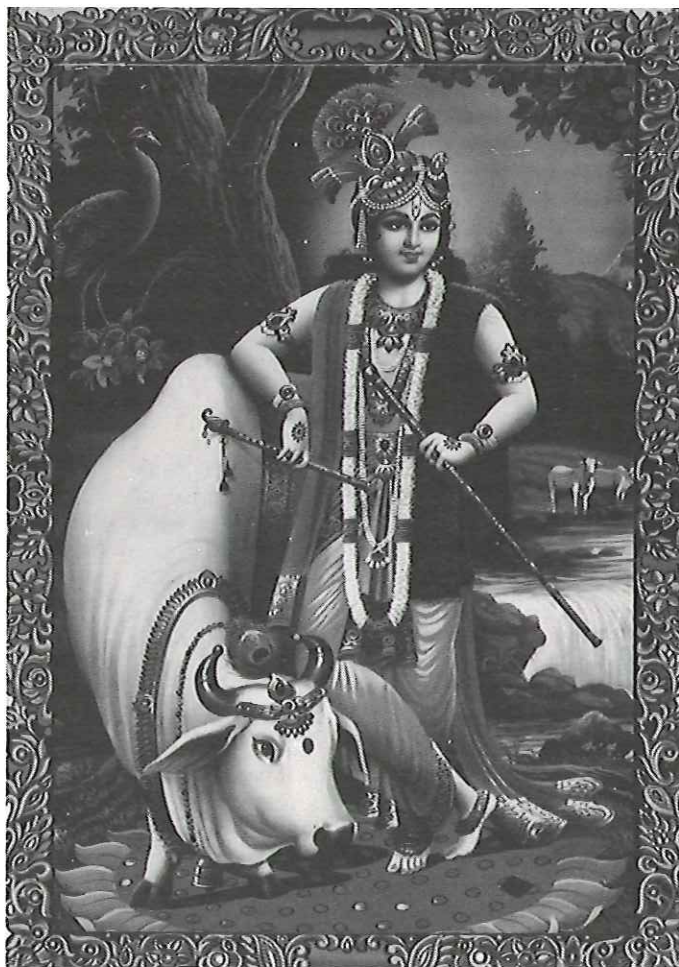
När serien var inne på sitt 64:e avsnitt hade tittarantalet stigit till 115 miljoner — och detta då pandavas och kauravas har utvidgat sina familjefejder till ett nästan ogripbart komplex.

Budskapet i Mahabharata har inte förblivit främmande för någon — trots olika religioner, trosbekännelser och åldrar. Eposet handlar ju om den mest vanliga familjetvisten i Indien, nämligen tvisten om egendom.

En annan het fråga tas upp i en av episoderna: kvinnans

jämställdhet. Efter att förlorat allt annat i tärningsspel sätter Yudhishtira även sin maka Draupadi på spel. Han förlorar henne också och i TV-serien ställer Draupadi frågan huruvida han förlorade först sig själv eller henne.

En annan episod har lyft fram kvinnans rätt att välja sin make. Man drar paralleller även till dagens politik. Dhritarastra är irriterad på sin premiärminister Vidur som undrar över orsaken till pandavas exil. Dhritarastra ber honom att gå och förena sig med dem i skogen. Vidur går men när den ursinnige Bhisma hör detta varnar han Dhritarastra för att han har sänt iväg den man som vågade tala

Guden Krishna är en av figurerna i det berömda eposet.

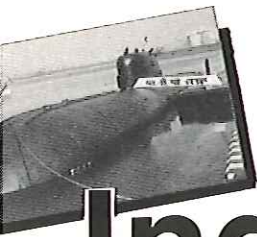
sanning. Tittarna har förknippat sådana scener med moderna politiska situationer, gjort jämförelser med Rajiv Gandhi och V P Sing (som sparkades ur Gandhis regering).

Vid sidan av diskussionerna om legitimering av makt och kvinnans rättigheter ger TV-serien glimtar av lärdom av annat slag: nödvändigheten att behålla den ekologiska balansen — Yudhishtira ber sina yngre bröder hugga ved bara så mycket de behöver för elden, inte mer. En härskares plikter mot sina undersåtar — Vidur påminner den ambitiösa Dhritarastra flera gånger om att han bara är representant för folket.

Även kastsystemet attackeras i serien. En av frågorna som ställs till Yudhishtira är: "Vem är en sann brahmin?" Yuhdistira svarar: "En sann brahmin är formad av handlingar, inte av födseln."

Även Peter Brooks Mahabharata har väckt stort intresse i Indien trots att hans berättelse förhåller sig ganska fritt mot originalet och trots att den spelas av skådespelare från olika delar av världen. I Calcutta, där filmen bara visades några gånger och där alla inte kunde få plats, stod människorna i foajén med små papperslappar fästa på tröjan med texten "Vi vill se Mahabharata!" Många indier har varit förbryllade över hur annorlunda Peter Brooks behandlat temat jämfört med TV-serien. Publiken har uttryckt sin uppskattning över sättet att lyfta fram berättelsen till att gälla hela mänskligheten. En del av publiken hade däremot svårt för de olika nationaliteterna som Peter Brooks skådespelarkår bestod av: en blå-ögd Dhritarastra var svårsmält.

Filmen har naturligtvis svårt att nå sådana tittarsiffror som serien har, inte heller kan den nå samma grad av dramatik som TV-serien, men den är överskådlig och begriplig, åtminstone för en västerländsk tittare. Man måste nog vara en indier för att kunna hänga med i de otroliga och dramatiska svängarna i serien. □

Indien - ny stormakt

Text: Ian Anthony

Den indiska flottan har vuxit betydligt i styrka under senare år. I den ingår till exempel två hangarfartyg och en från Sovjet inhyrd atomdriven u-båt. Motiven för uppbyggnaden av den indiska flottan analyseras i denna artikel av Ian Anthony som är forskare på SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute).

Enligt Military Balance, som publiceras i London av "International Institute for Strategic Studies", är den indiska flottan världens sjätte största. Bara USA:s, Sovjets, Kinas, Storbritanniens och Frankrikes flottor är större. I Indien menar man att denna rangordning överdriver den indiska flottans styrka genom att räkna in gamla fartyg som bara används för utbildning och fartyg som bara väntar på att huggas upp. Dessutom är det uppenbarligen så att Military Balance har räknat små patrullbåtar som större örlogsfartyg.

De delade meningarna om den indiska flottans verkliga storlek och styrka belyser det faktum att upprustningen av den indiska flottan tillsammans med landets atomprogram fått omvärlden att uppmärksamma landet. Indien har utvecklat ett klart militärt övertag i förhållande till sina grannländer och frågan är om detta är en del av en politik som syftar till ett regionalt herravälde i Sydasiens eller rent av över Indiska Oceanen.

Tidigare har det indiska försvarsprogrammet setts som en del av en allians med Sovjet, som politiskt destabiliserande i Asien, som ett hot mot icke-spridningsavtalet och som ett hinder för landets ekonomiska utveckling. Andra betraktar det indiska försvarsprogrammet som ett svar på hot och provokationer från andra länder och framställer Indien som en alternativ utvecklingsmodell för Tredje Världen, en modell som varken är kapitalistisk eller socialistisk. Ytterst få ser Indien som ett land bland andra som strävar efter att uppnå sina nationella intressen inom det möjligas ram.

Den historiska bakgrunden

Redan på 1950-talet gjordes ambitiösa planer att ge den indiska flottan förmågan att utföra en rad uppdrag längs Indiens långa kust och ut över Indiska Oceanen. Den brittiska regeringen hade hoppats att Indien efter

att ha vunnit sin självständighet skulle arbeta i nära samarbete med den brittiska flottan i Indiska Oceanen, men den indiska regeringen och speciellt premiärminister Nehru beslöt sig för att följa en annan utrikespolitisk kurs. Den indiska flottan kom politiskt sett att framstå som en symbol för Indiens oberoende ställning i förhållande till Storbritannien även om de två ländernas flottor hade ett nära samarbete då det gällde utrustning och utbildning till sent in på 60-talet.

Den brittiska flottan förblev den starkaste i Indiska Oceanen till långt in på 60-talet, även om Storbritanniens minskande militära styrka var tydlig redan på 50-talet. 1956 tvingade USA genom politiska och ekonomiska sanktioner Storbritannien och Frankrike att dra tillbaka sina trupper som invaderat Egypten. Året därpå drog sig de brittiska trupperna tillbaka från Jordanien och Sri Lanka bad landet att evakuera sin örlogsbas i Trincomalee. Ytterligare ett år senare övergav Storbritannien sina flygbaser i Irak. Det brittiska beslutet 1957 att revidera landets utrikespolitik och militära åtaganden ledde slutligen till att landet minskade sina militära åtaganden öster om Suez, vilket ökade Indiens intresse att bygga upp en mer effektiv flotta.

Den indiska flottans planer

Vid denna tid var det främst Indonesiens expansionism som oroade Indien, speciellt efter att Indonesien rest krav på Andamanerna, en ögrupp som ligger nära Sydostasien, men tillhör Indien. Under 70-talet stärktes Indiens önskan att bygga upp sin flotta ytterligare som en följd av upprustningen i Västasien, t ex i Iran och Saudiarabien, och som en följd av förstärkningen av USA:s och Sovjets flottor i området.

De indiska planerna under 50-talet omfattade en rad fartyg från mindre patrullbåtar till oceangående u-båtar och eskadrar av fartyg runt ett mindre hangarfartyg. I enlighet med dessa planer förband sig en rad indiska regeringar att öka antalet fartyg. Till en början krävde detta inte några enorma investeringar eftersom den indiska flottan till stora delar var en "andrahands-flotta" som hade övertagit de fartyg som Storbritannien hade lämnat efter sig 1947 och som fortsatte att köpa begagnade fartyg därifrån.

Under 60- och 70-talet började Indien att köpa nya fartyg från utlandet och att bygga fartyg på licens. Detta fick inte den indiska flottan att växa särskilt mycket, men gjorde den mycket dyrbarare och höjde fartygens kvalitet och förbättrade landets möjligheter att reparera och underhålla dem.

På lång sikt planerar Indien att bygga upp en flotta som omfattar mer än 100 fartyg, av vilka omkring 50 kommer att vara ytfartyg med en vikt på över 3.000 ton, men denna målsättning kommer inte att kunna uppnås förrän om flera tiotals år.

Trots att Indien har varv som kan bygga örlogsfartyg förblir den indiska flottan beroende av importerade fartyg och vapensystem. Stora vapenaffärer gjordes med Sovjet i början av 80-talet där Indien bl a köpte tre robotbestyckade jagare förutom de tre de redan hade köpt. Några år senare beställde Indien ett hemligt antal Kilo-ubåtar från Sovjet, kanske åtta stycken, av vilka hittills sex har levererats.

Indien behöver utländsk hjälp för att rita och bygga örlogsfartyg. Brittiska fregatter, västtyska ubåtar och patrullbåtar som ritats i Japan och Singapore har byggts i Indien. De viktigaste varven är Mazagon Docks i Bombay, Garden Reach i Calcutta men också Vasco Da Gama-varvet i Goa. I framtiden planerar Indien större investeringar också i andra kuststäder.

Indien har för närvarande två hangarfartyg, Vikrant och Viraat. Hangarfartyget Vikrant har genomgått en omfattande modernisering med syftet att hålla fartyget i tjänst under hela 90-talet. Det är mycket möjligt att det hangarfartyg som ska ersätta Vikrant kommer att byggas i Indien med fransk hjälp. Också därefter kommer Indien bara att ha två hangarfartyg, av vilka ett kommer att ha Bombay på östkusten som sin bas och det andra Vishakapatnam på västkusten.

Den indiska ubåtsflottan som omfattar fjorton fartyg kommer att utökas genom köp av konventionella ubåtar från Sovjet och Västtyskland. Sen några år hyr Indien också en atomubåt av Sovjet, vilket gjort Indien till det första land utanför kärnvapenmakterna som har ett sådant fartyg. Indiska ubåtsbesättningar har i Sovjet tränats att sköta atomubåtar.

Den indiska flottans uppgifter

Indien och Argentina är de enda utvecklingsländer som har byggt upp betydande sjöstridskrafter och som har hangarfartyg, men Indiens planer är betydligt mer omfattande än Argentinas. Indien planerar att utöka sina luftstridskrafter till sjöss med 193 flygplan och helikoptrar, av vilka 80 kommer att vara baserade på fartyg.

Om man räknar in de ögrupper som hör till Indien är den indiska kusten 7 500 kilometer lång, men viktigare är att den indiska ekonomin har blivit alltmer beroende av sjöfart.

till havs

Indien har tio stora hamnar av vilka Bom-bays, genom vilken 20 % av landets utrikes-handel går, är den viktigaste. Indien har också blivit en betydelsefull oljeproducent vars olja till 60-70 % kommer från källor i havet. Många av de större raffinaderierna har byggts vid kusten för att på det sättet minska kostnaderna för oljeledningar.

Indien har slutit överenskommelse om ter-ritorialvattengränser med Sri Lanka, Burma, Indonesien, Malaysia och Singapore men varken med Pakistan eller Bangladesh.

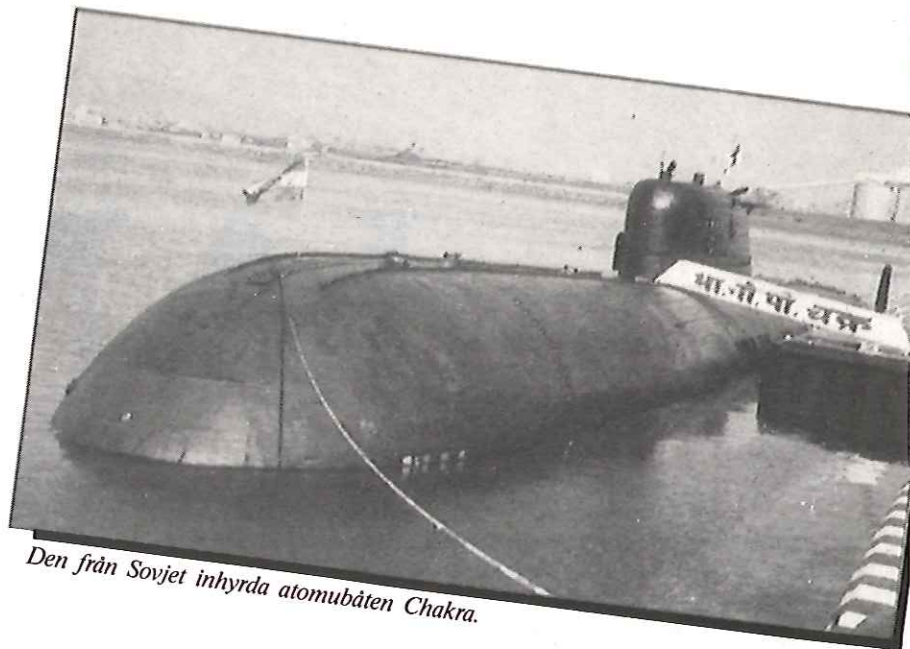
En rad indiska regeringar har understrukt att den indiska flottans växande styrka inte syftar till någon konfrontation med någon av stormakternas flottor. På samma sätt är inte USA inställt på militära operationer mot Indien. Konteramiral Studeman anmärkte i en rapport till den amerikanska kongressen att "Indien är inte en trolig motståndare till USA, men uppbyggnaden av den sovjetiska militära styrkan i ett område där det är möj-ligt att vi kommer att konfronteras med den åtminstone komplicerar mötesreglerna."

Risken för en konflikt mellan den indiska flottan och USA:s beror därför till stor del på förhållandet mellan USA och Sovjet. Om en kris skulle uppstå råder det knappast någon tvekan om att en kapten på ett amerikanskt örlogsfartyg kommer att ha tillstånd att gå till attack mot varje fartyg eller flygplan som han ser som ett hot mot sitt fartyg. I samma takt som förbindelserna mellan Sovjet och USA förbättras, i samma tid minskar risken för en sådan kris, men den senaste utvecklingen i Litauen belyser hur ömtålig den politiska situationen för närvarande är och hur farlig den kan bli.

Indien är inte utsatt för något hot att inva-deras från havet. Varken Kina eller Pakistan har förmågan att genomföra en landstigningsoperation i den skala och över det av-stånd som skulle krävas för att hota Indien. Det enda land som skulle klara att genomföra en sådan operation är USA, men USA saknar motiv att göra det.

På det hela taget har risken att Indien ska råka i krig med någon av sina traditionella fiender, Kina och Pakistan, blivit mycket mindre. Men å andra sidan har Indien utvecklats sin industri och blivit mer integrerat i världsekonomin och på det sättet blivit allt-mer sårbar för störningar i sin sjöfart. Indiens beroende av havet för sin ekonomiska tillväxt har snarare ökat än minskat.

Den indiska flottan har hävdat att under en politisk kris i Indien skulle en främmande makt med en ubåtsflotta i Indiska Oceanen mycket snabbt kunna vålla den indiska ekono-

Den från Sovjet inhyrda atomubåten Chakra.

min allvarlig skada. Den indiska militära planeringen har alltid betonat behovet av att kunna slå ut främmande ubåtar framför andra uppgifter. Hangarfartygen kommer att ge Indien möjligheten att hålla upp till fyrtio helikoptrar i närheten av de sydostasiatiska sunden genom vilka de kinesiska ubåtarna måste passera för att nå Indiska Oceanen. Dessa helikoptrar kommer också att kunna bilda en del i eskorten till konvojer av handels-fartyg. Hangarfartyget Vikrant har fått sina tidigare helikoptrar ersatta av Sea King-heli-koptrar och hangarfartyget Viraat kommer också att få helikoptrar av denna typ.

Den indiska flottan och regional makt

Den växande indiska flottan har av omvärlden betraktats som ett sätt för Indien att utvidga sitt inflytande. Uppfattningen i In-dien att landet har ett legitimt intresse av de inrikes förhållandena i länderna runt Indiska Oceanen och att stormakterna saknar legiti-ma skäl att förlägga militära styrkor i områ-det kom av omvärlden att kallas "Rajiv-dok-trinen". Det är ännu oklart hur den nya rege-ringen i Indien kommer att sköta relationerna med landets grannar.

I mitten av 1987, efter att Sri Lankas flotta hade tvingat nitton indiska handelsfartyg på väg med förnödenheter till tamilerna på Sri Lanka att vända om, släppte det indiska flyg-vapnet ned mat och förnödenheter över Sri Lankas norra provins. Därefter underteckna-de Indien och Sri Lanka en överenskommelse som legitimerade interventionen av den freds-bevarande indiska styrkan på Sri Lanka. På begäran av Sri Lankas regering drog Indien tillbaka denna styrka 1990. I november 1988 uppfyllde den indiska flottan en begäran om hjälp från regeringen på Maldiverna för att slå ned en kupp understödd av tamilska lego-knektar från Sri Lanka. I mars 1989, när handelsavtalet mellan Indien och Nepal löpte ut, förklarade den indiska regeringen att handeln mellan de två länderna var avstängd tills en ny överenskommelse hade förhandlats fram.

Det är fullt klart att en utgångspunkt i Indiens utrikespolitik är att landet förbehåller sig rätten att intervensera i grannländerna. När det gäller interventionen på Maldiverna var både den indiska och den internationella opinionen i det stora hela välvilligt inställd. Rajiv Gandhi frågade några kritiker i parla-mentet: "Skulle vi passivt åse hur en demo-kratiskt vald regering i ett vänligt sinnat grannland störtas av utländska krafter?"

Detta är inte något nytt. Förutom krig med Pakistan om Kashmir, ingår i Indien också andra områden som övertagits med vapen-makt. De två furstendömena Junagadh och Hyderabad intogs av Indien i slutet av 40-talet. År 1961 lade Indien under sig den tidi-gare portugisiska kolonin Goa och 1975 inför-livades kungariket Sikkim i Himalaya. De indiska regeringarna har alltid varit beredda att tillgripa våld när en framgång verkat trolig.

Den framtida utvecklingen

Den indiska flottan har uppgifterna att skydda landets kust, tillgångarna till havs och sjöfarten. En ytterligare uppgift att främja landets regionala intressen.

Indiens flotta har utvecklats parallellt med andra förändringar i Indiens politiska förhål-landen till omvärlden. Den indiska regeringen har till en del förändrat sin ekonomiska poli-tik och har utökat sina ekonomiska förbindel-ser med USA, Västeuropa och ASEAN. Till-komsten av "South Asian Association for Regional Cooperation" har för första gången öppnat ett forum för diskussioner mellan regeringarna i Sydasiens. Denna utveckling på det ekonomiska, militära och politiska områ-det har skapat nya valmöjligheter för den indiska regeringen, av vilka en är att använda militärt våld. Hur ofta den möjligheten kom-mer att tillgripas är omöjligt att förutspå.

Översättning: Kalle Kjellman

JANKIS

TEXT OCH FOTO:
KALLE KJELLMAN

Janki gör parda för storsväger.

För mig visar Janki sitt ansikte och jag har sett mycket av det eftersom jag under många år har bott långa perioder i hennes hem. Jag är gäst där och lever som en pascha. Janki serverar min mat på en bricka och sopar mitt rum med en kvast. Ja, hon t o m skalar mina jordnötter. Tidigare var Jankis familj fattig. När jag var på besök då bodde jag i en usel vasshydda, som saknade två väggar, tillsammans med Jankis svärmor och sju getter.

Men nu har Jankis familj fått det mycket bättre. Hennes man är busstidskontrollör. Hans lön är mager men den svarta förtjänten mycket god. Tack vare de svarta pengarna har Janki numera flera rum, TV och gasolspis. Jag har fått eget rum en trappa upp med fyra bastanta tegelväggar och en vackert grönmålad dörr.

Janki och jag är goda vänner. Vi kan prata om nästan allt. Jag har frågat mycket om parda och Janki har berättat. Låt oss flytta tillbaka i tiden till Jankis barndom och sen följa henne genom livet för att se vilka hon visar sitt ansikte och för vilka hon döljer det.

När Janki är en flicka gör hon inte parda för någon. Hon bor i sin hemby hos sina föräldrar och rör sig fritt. Männerna i byn är liksom hennes farbröder och fäder. Pojkarna är som hennes bröder och Janki kommer inte att gifta sig med någon av dem. Men redan i unga år observerar Janki att kvinnor i byn gör parda. Hon ser det i sin egen familj och när hon har kommit upp i tonåren förstår hon ganska väl vilka regler som gäller.

När Janki blivit fjorton år startar bröllopsförberedelserna. Hennes föräldrar söker på olika vägar information om en passande brudgum av samma kast och genom en släkting får de höra om en familj som har en lämplig pojke och som bor i en by tio mil bort.

Efter att ha haft vissa kontakter via mellanhänder med den familjen reser Jankis far dit i sällskap med några släktingar för att få en egen bild av pojken och hans familj. Jankis far är nöjd med vad han får se och några veckor senare kommer Jankis blivande svärfar på ett liknande besök. Också han är i sällskap med några släktingar.

Janki vet varför gästerna har kommit. Hon

Jankis ansikte är vackert, men hon visar det inte för alla. Hon följer en tradition som finns i Indien att en

kvinnas döljer sitt ansikte för vissa män. Det kallas att göra parda.

är generad och håller sig i bakgrunden, men har fått order att servera te för att gästerna ska få en glimt av henne. Janki gör som hon har blivit tillsagd, men lämnar rummet så snabbt hon kan.

Hennes far lovprisar henne. Han säger att Janki är fantastisk på att laga mat, att hon är väluppfostrad och sköter sig på alla sätt. Den blivande brudgummens far framhåller på liknande sätt sin sons förträfflighet, men undviker noga att berätta att sonen visar oroande tecken på att utvecklas till en inbiten hasardspelare.

De konkreta förhandlingarna tar sin början. Man enas om hemgiften och de praktiska arrangemangen och med hjälp av en tillkallad brahman fastställs ett lyckosamt bröllopsdatum.

Tiden fram till bröllopet är en nervös tid för Jankis föräldrar. De fruktar att hon ska bli kär i någon pojke i byn eller rent av bli med barn. För att förhindra en sådan katastrof håller de henne under sträng uppsikt. Janki måste hålla sig hemma. Vill hon ge sig ut i byn måste hon ha sällskap och tillstånd från sina föräldrar. Men parda gör hon inte för någon.

När bröllopsdagen närmar sig uppmanar Jankis far henne att noga inse sin plats i familjen som hon ska flytta till. Han säger att hon inte ska betrakta sig som en hustru med rättigheter utan som

en slavinna. Sin man ska hon dyrka som en gud. Hon ska lyda allt han säger och tyst utföra de uppgifter som han eller någon annan i hans familj ger henne. Hon måste visa dem sin respekt eftersom de är "stora" medan hon är "liten". Inför sin man, hans far och äldre bröder måste hon göra parda.

När bröllopsföljet anländer till Jankis hem gör hon parda för första gången i sitt liv. Med en flik av sin sari skyler hon sitt ansikte. Under de långdragna bröllopsceremonierna känner sig Janki nervös, generad och uppskrämd. Hon stirrar stint i marken, men vid ett tillfälle tar hon mod till sig och kastar en snabb blick genom pardan på sin man.

För första gången ser hon honom. Hon må tycka vad som helst. Med honom ska hon leva sitt liv även om han ser högst osympatisk ut. Men brudgummens läge är inte bättre, snarare tvärtom. Han har ännu inte sett Jankis ansikte.

Bröllopsföljet återvänder med Janki till brudgummens hem, eller bättre uttryckt, till svärfars hem (sasural). Janki får se den plats där hon ska leva sitt liv. Hon gör strikt parda t o m för kvinnorna där, men det är undantaget som bekräftar regeln att en kvinna aldrig gör parda för en kvinna. Under mycket fnittande samlas kvinnorna runt Janki och ber att få se hennes ansikte. Janki pendlar mellan gråt och skratt.

Motvilligt och bara efter att ha fått betalning i handen visar hon sitt ansikte för dem

ANSIKTE

en efter en, för sådan är traditionen. När dagen går mot sitt slut har alla kvinnorna sett Jankis ansikte och hon har tjänat flera hundra kronor, vilket är mycket pengar för en flicka som Janki. Dessutom har hon fått några smycken och tyger.

Solen går ned. På hindi kan man säga att "nattens parda" lägger sig. Rummet där Janki och hennes man ska sova är kolsvalt. En parda gör ingen nytta. Jankis parda faller och inte bara den. De nygifta får chansen att känna närmare på varandra och gör det, men det går nog inte så bra. Nästa morgon ber Jankis man att få se hennes ansikte och får det, men sen gör Janki snabbt parda igen.

Under det första året efter bröllopet fortsätter Janki att göra parda för honom åtminstone om någon annan är närvarande, men sen slutar hon helt med det. Inför sin svärfar och sina storsvägrar däremot fortsätter Janki att göra parda hela sitt liv, eller snarare så länge de lever.

Janki bor tätt inpå sin mans föräldrar, hans bröder och deras fruar. De har alla en gemensam pump och gårdsplan. Janki måste ständigt vara på sin vakt för att hinna skyla sig om svärfar eller någon av hennes mans äldre bröder skulle dyka upp, och de har skyldigheten att efter bästa förmåga undvika att överraska Janki på ett sådant sätt att hon inte hinner göra parda.

Också de måste hålla en viss uppsikt, vara beredda att snabbt titta åt ett annat håll eller på andra sätt försöka hjälpa henne. Om svärfar behöver kol till vattenpipan från spisen, där han anar att Janki är i full färd med att baka tunnbröd, så harklar han sig innan han stiger in i köket, eller ger något annat ljud ifrån sig, för att på det sättet ge Janki en varning. Janki hör harklingen, gör snabbt parda och fyller ödmjukt svärfars pipa. Harklingar är en viktig del av pardasystemet.

Svärfar har ju en gång sett Jankis ansikte då hon under bröllopsförhandlingarna serve-

rade te, men Jankis mans äldre bröder, låt mig kalla dem storsvägrarna, har ännu inte sett det. Dock dröjer det inte länge förrän de alla vet hur Janki ser ut. De lever så tätt inpå varandra att tillfällen snart uppstår då de får en glimt av hennes ansikte, trots att alla försöker undvika det.

Janki själv kan genom sin parda se allt. Hon förväntas ha rent hjärta och bara ha ögon för sin man, men vart hon tittar vet hon bara själv.

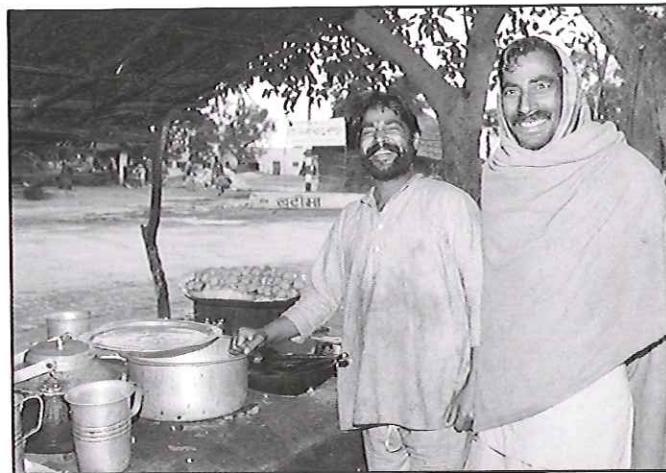
Jankis förhållande till sin svärfar och till sina storsvägrar är strikt reglerat. I förhållande till dem är Janki "liten" vad gäller såväl ålder som släktskap, och hon intar alltid en underdånig attityd. Inför dem ska hon visa sin respekt och att göra parda är ett sätt bland många att just visa respekt.

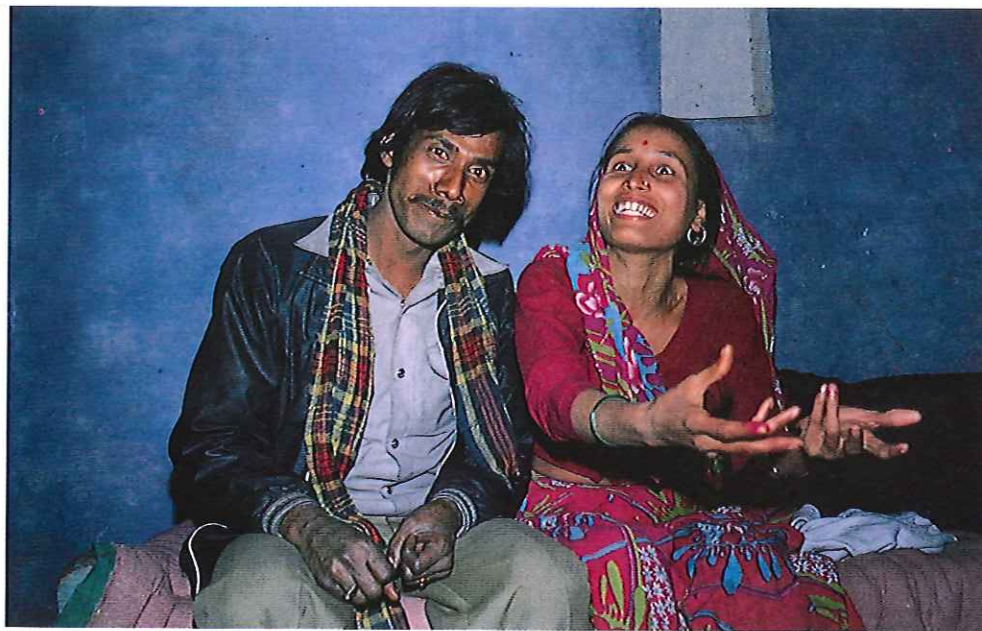
Av samma skäl använder hon inte deras namn. Hon kan knappt samtala med dem och får absolut inte skämta. Om svärfar eller en storsväger sitter i en säng så kan inte Janki sitta bredvid. Hon sätter sig på golvet för hon måste sitta lägre än de. Allt detta och mycket mer är uttryck för Jankis respekt för dem.

Janki visar också respekt för kvinnor, t ex sin svärfar och sina storsvägerskor (storsvägrarnas fruar) även om hon inte gör parda för dem. Inte heller dem kallar hon vid namn ens om storsvägerskorna skulle råka vara yngre än Janki. Det är inte deras ålder som

forts. på nästa uppslag

Jankis man (närmast) är busstidskontrollör och tillbringar mycket långa dagar i en dammig och gudsförgäten väggkorsning. Livet där är dock rätt behagligt. Dels har han sällskap av sin bästa vän Panditji, som har en testuga där, dels tjänar han mycket svarta pengar genom att i sin bok skriva upp att bussarna är fem minuter försenade, medan förseningarna i själva verket är mycket större.

Janki i uppsluppet samspel med småsvåger (till vänster) och i finaste sarin (till höger).

forts. från föregående uppslag

gör dem "stora", utan det faktum att de är gifta med Jankis storsvågrar.

D en respekt som Janki visar är i sin tur del av något större. Det är inte bara kvinnor som förväntas visa respekt utan också t ex yngre för äldre. Det indiska samhället är hierarkiskt och de som är "små", t ex barn, kvinnor, fattiga, lågkastiga, utbildade eller på annat sätt maktlösa, bör visa respekt för dem som är "stora".

Inte heller Jankis man kallar sin far eller sina äldre bröder vid namn och han röker inte en cigarett framför dem. Han kan visserligen sitta i samma säng som sin far, men ser då till att fadern sitter vid huvudändan och han själv vid fotändan. Om fadern har ryggen mot honom kan han lugnt kedjeröka. Att visa respekt är en hel vetenskap i Indien.

Förutom sin svärfar och sina storsvågrar finns det ytterligare flera släktingar på sin mans sida som Janki gör parda för (t ex sin mans äldre systems man), men de bor på annat håll och Janki träffar dem inte så ofta. De kommer kanske aldrig att få se hennes ansikte.

Om någon av dem kommer på oväntat besök knackar han på porten, men vänder sig sen åt andra hållet för att inte riskera att Janki utan parda öppnar porten i tron att det är grannpojken som kommer med mjölk.

Lika trist och torftigt som Jankis förhållande är till sin svärfar och sina storsvågrar, lika avspänt är hennes förhållande till sina småsvågrar (sin mans yngre bröder). Dem skämtar Janki glatt och kanske grovt med. Janki kan storskrattande sitta i sin småsvågers knä och med vilda tjut i rask takt trycka in fyra övermogna bananer i hans mun utan att någon gör invändningar mot det.

En förutsättning är givetvis att inte svärfar eller en storsvåger är närvarande. Hörs svärfars harkling utanför sprider sig omedelbart en begravningsstämning i rummet. Svärfar vet att han är fenomenal på att förstöra stämningar och gör sig därför inte i onödan ären-

den till ett rum varifrån glada skratt hörs.

Han håller inne med harklingen, stannar på gårdsplanen och muttrar missnöjt för sig själv att Janki borde prata mindre och skratta lägre. Om Janki satte sig i en storsvågers knä och fyllde hans mun med bananer så vore det en skandal som skulle gå till byns historia.

Janki gör inte bara parda för äldre män i den släkt där hon är ingift utan också inför äldre manliga vänner och bekanta till familjen. Hon skyler t ex sitt ansikte för sin svärfars vänner och inför äldre grannar, men inte inför okända eller bybor som hennes familj inte har någon kontakt med. Om Jankis familj visar respekt för någon så gör Janki också det. Om hennes man har haft en lärare i skolan som var liksom en far för honom så visar både han och Janki sin respekt för honom. Jankis metod är att göra parda.

När Janki är nygift håller hon sig hemma, arbetar hårt i hushållet och ger sig aldrig ut i byn. Hon undviker kontakt med män och håller sig i skinnet på alla upptänkliga sätt. Detta kan kallas att *leva i parda*, vilket betyder att Janki levde i parda också i sitt föräldrahem tiden innan bröllopet, även om hon då inte gjorde parda för någon.

ren går. Janki föder både ett, två och tre barn. Hennes position stärks. Hon återvinner en viss rörelsefrihet och kan ensam bege sig till marknaden eller besöka väninnor, som hon har skaffat sig i byn. Hennes auktoritet och självförtroende växer. Hon är både hustru och trebarnsmor och därför inte längre lika undanskuffad som när hon var nygift. Men parda fortsätter hon att göra och respekt för de "stora" fortsätter hon att visa.

Ibland reser Janki på besök till sina föräldrar. Där är hon fortfarande byns dotter, vilket ger henne en frihet. Männén i den byn kommer alltid att förbli liksom hennes bröder, farbröder och fäder. Janki gör inte parda och hon uppskattar att slippa det. Men så snart hon återvänder till "sasural" (svärfars hem) förvandlas hon till en svärdotter igen. Männén i den byn är liksom hennes svågrar och

svärfäder och därmed gäller andra regler för Janki.

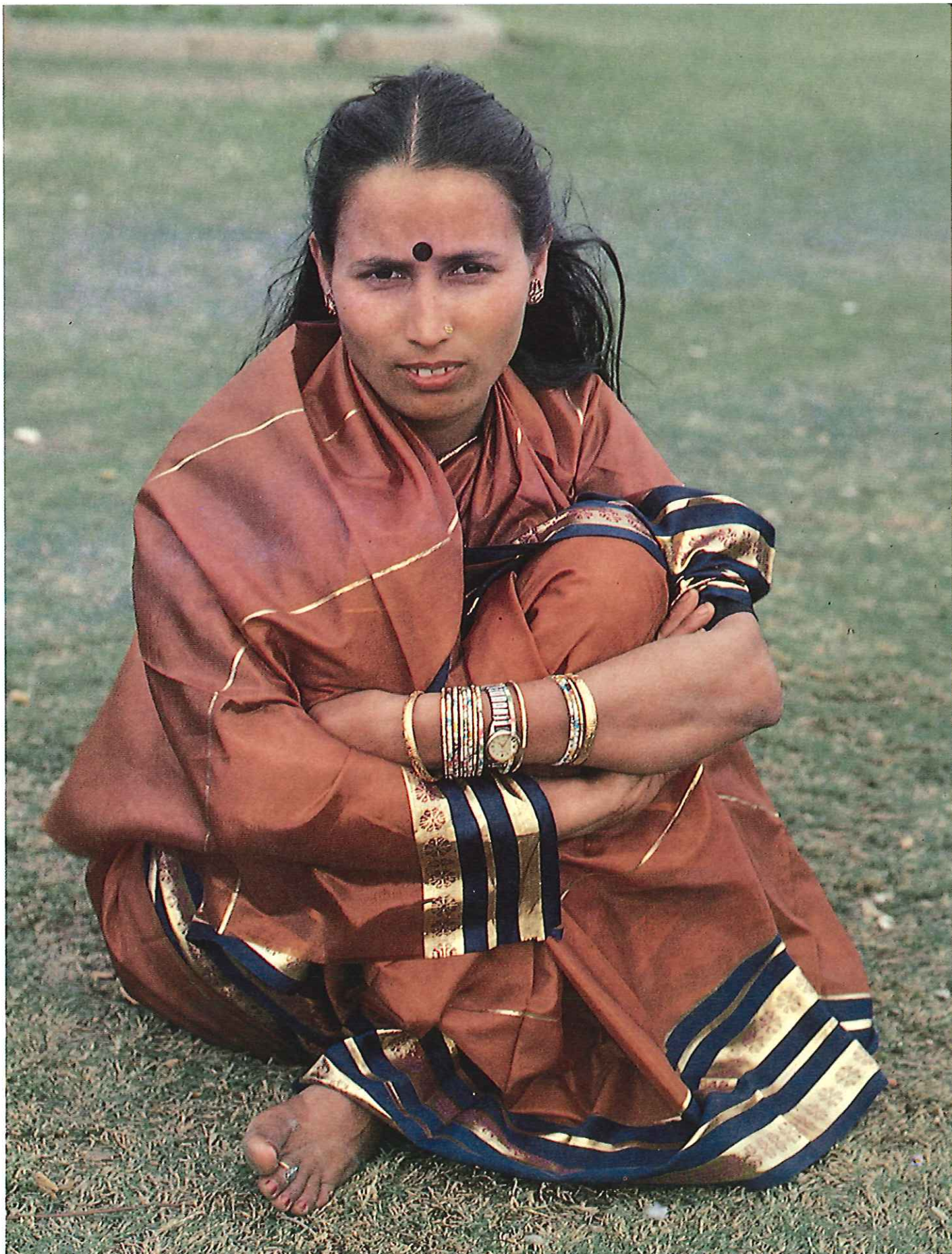
Men regler är en sak och verkligheten en annan. Jankis man bör visserligen visa respekt för sin äldre bror, men i praktiken kanske de ständigt grälar. Ett sådant gräl bör inte Janki lägga sig i, men i stridens hetta kan hon mycket väl vräka ur sig både det ena och det andra till sin storsvåger. Hon skulle under grålet kunna låta sin parda falla för att på det sättet visa sin respektlöshet, men Janki gör inte det.

Hon har hört om många bykvinnor av låg kast som gjort på det sättet, och hon vet att det blir mycket skvaller efteråt och att kvinnornas anseende sjunker. Janki menar att väl så häftiga gräl kan rasa också i familjer av hennes egen kast, men att skillnaden är att kvinnorna i den behåller pardan på. Därmed inte sagt att deras förolämpningar är mindre saftiga.

Janki känner också till en kvinna som inte gör parda ens för sin svärfar eftersom hon vid ett tillfälle smiskat sin svärdotter på bara rumpan, trots att en svärfar och hans svärdotter inte ens bör nudda varandra. Efter den händelsen betraktar svärdottern sin svärfar som en gubbdjävul och gör inte parda för honom längre. Janki har en viss förståelse för kvinnans reaktion, men menar att de två inblandade bägge förlorar i anseende och att händelsen är typisk för låga kaster.

D et finns ett liknande exempel som gäller Janki själv. Det händer att Janki tar en tupplur på eftermiddagen. Hon lägger sig då i ett avskilt hörn av gårdsplanen och drar ett tunt tyg över sig. Men en dag när hon vaknade märkte hon att tyget glidit åt sidan och att en äldre granne, som Janki alltid gjort parda för, stod och spanade på henne. Det tyckte Janki illa om. Hon klagade för sin man och slutade från den dagen att göra parda för den gubbsjuka grannen.

Det finns andra undantag från pardaregeln i byn. Där bor en kvinna som haft polio och som bara kan ta sig fram med hjälp av en

käpp. Hon kan omöjligt klara att göra parda samtidigt. I byn finns också några kvinnor som inte gör parda för sina storsvågrar eftersom kvinnorna tidigare legat svårt sjuka utan att göra parda. När de sen tillfrisknade tyckte de det var meningslöst att plötsligt börja skyla sig igen.

Janki ger sig sällan ut på resor, men det händer att hon tillsammans med några svägerskor far på pilgrimsfärd till Ganges för ett heligt bad. På vägen hem passar de på att handla i en större stad. På en sådan resa gör inte Janki parda för någon. Hon möter ju bara okända.

Idag är Janki trettio år. Hon är hindu och bor i delstaten Uttar Pradesh. Av hennes tre barn är den äldste en pojke som är femton och yngst är en flicka som är åtta. Enligt byns standard har Jankis familj det bra. För by-

forts. på nästa sida

Till vänster står Janki och hennes man Ramchandra. Hon gör inte parda för honom. I mitten står Manju, som är gift med Ramchandras storebror. Hon gör inte parda. Två från höger står Rama, Ramchandras syster. Inte heller hon gör parda. Men längst till höger står Gora, som är gift med Ramchandras lillebror. Hon måste göra parda och att hon har ställt sig längst bort från honom är ingen tillfällighet.

forts. från föregående uppslag

kvinnorna är Janki "stor" eftersom de är fattigare och av lägre kast än hon, men parda-reglerna är desamma för dem.

När jag frågar Janki varför hon gör parda så svarar hon att det är gammal tradition. När jag frågar varför en gång till, säger hon att det är för att visa sin respekt för dem som är "stora" och att hennes anseende skulle sjunka om hon inte gjorde det. Jag frågar om hon tycker om att göra parda. Hon svarar nej. Men hennes nej betyder inte att hon vill sluta att skyla sitt ansikte för svärfar och storsvägrarna.

Det skulle hon inte klara av ens om de uppmanade henne till det eftersom hon känner sig generad för dem. Efter att i femton år ha skylt sig vill Janki inte plötsligt visa dem sitt ansikte. Men, fortsätter hon, för sin blivande svärson tänker hon inte göra parda. Det tycker hon vore idiotiskt.

Enligt traditionen ska Janki göra parda för sin svärson när hennes dotter gifter sig. Hon bör göra parda inte bara inför honom utan också inför hans släktingar och praktiskt taget hela den manliga befolkningen i hans by. Förklaringen är återigen respekt. Janki och hennes man ska ge sin blivande svärson och hans familj "jungfrugåvan" (kanyadan) vilket är den finaste gåva de enligt hinduisk tradition kan ge. (Den näst finaste gåvan är "kogåvan", men det är en annan historia.) Svärsonen är visserligen en pojkspoling, men det spelar ingen roll. Här handlar det inte om ålder utan om släktskapsrelation. En svärson är alltid "stor" för sin svärmor.

Att Janki så bestämt vågar säga att hon inte tänker göra parda för sin svärson och hans familj, vilket ju går emot de traditionella värderingarna, beror på att Janki och alla andra i byn vet att de rika och välutbildade i städerna inte bryr sig mycket om parda. Janki

ser upp till dem och vill följa i deras spår. Att tvärt visa sitt ansikte för svärfar är omöjligt för Janki, men att göra upp en plan för hur hon ska hantera sin blivande svärson är ganska lätt.

Om det blir, som Janki hoppas, att hennes dotter gifter sig i en stad, kommer brudgummens familj knappast att göra några invändningar mot att Janki inte gör parda för dem. Första gången hon möter dem kommer det att krävas en del sinnesnärvaro av henne, men sen kommer det att kännas helt naturligt att visa sitt ansikte för dem.

Hemma i byn kommer nog en del personer av den gamla stammen att uttrycka sitt missbehag över Jankis nymodigheter, men i det stora hela kommer Janki att vinna i anseende. Bykvinnorna kommer att få bekräftat att Janki är "stor". Hon gör ju som "de stora" i städerna gör.

Jankis söner kommer att bo kvar hemma. Deras fruar flyttar till dem och blir lika förtryckta och undanskuffade som Janki en gång var. Men den dagen är Janki svärmor och kan kräva respekt av sina svärdöttrar och att bli åtydd när hon sätter dem i arbete. Åren kommer att rulla vidare. Jankis barnbarn växer upp. Hennes svärfar och andra män som hon har gjort parda för dör undan. Till sist blir Janki en rynkig gammal gumma, som åtnjuter respekt och som knappt gör parda för någon.

Men den dagen ligger långt i framtiden. Janki sitter framför mig vacker som en dag. Jag känner henne sen femton år och hennes man sen ännu längre. Han brukar säga till mig att jag är hans bror, för så säger man i Indien. Eftersom jag är ett år äldre än han säger jag ibland till Janki att hon borde göra Parda för mig. Då skrattar hon hjärtligt och kastar något hårt i mitt huvud. Inför henne är jag bara en småsväger.

Ordet parda på hindi betyder gardin, för-

hänge och slöja. (På svenska brukar det felaktigt skrivas purdah.)

I betydelsen slöja är "ghunghat" synonymt. Janki har sett en film som heter just "Ghunghat". Hon älskar att berätta filmer för mig. Jag hinner förstå att i filmen två bröder av misstag råkar byta sina beslöjade fruar med varandra innan jag vänligt men bestämt avbryter Janki, eftersom jag av bitter erfarenhet vet att indiska filmer är väldigt långa och att det tar ännu längre tid för Janki att återberätta dem.

Jag upplyser istället Janki om att parda är en muslimsk tradition, som hinduerna har lärt av dem, men hon tror inte på mig. Jag frågar om det finns en portion kvinnoförtryck i pardatraditionen och Janki svarar med ett leende att det gör det nog, men att kvinnor kommer förbli "små" i förhållande till män också om de slutar att göra parda.

När jag frågar Jankis man samma sak svarar han att det inte handlar om förtryck utan om respekt, men tillägger att kvinnor måste hållas under kontroll, eftersom de annars har en tendens att utvecklas på ett dåligt sätt.

Det ligger nära till hands att snickra ihop en teori som förklarar parda som en metod att förhindra illegitima förbindelser mellan t ex Janki och hennes storsvägrar. De har ju en maktposition i förhållande till både Janki och hennes man, som man kan tänka sig att de skulle vilja utnyttja. Janki känner också till flera fall där en äldre bror trots pardaregeln haft ett förhållande med eller rent av övertagit en yngre brors fru.

Sådant är säkert mycket vanligare i Indien än i Sverige eftersom många indiska bröder och deras fruar bor tätt inpå varandra. Risken är större där än här, trots parda. Men teorins svaghet är att Janki enligt traditionen också ska göra parda för sin svärson. Ja, Janki bör t o m göra parda för sin dotterdotters man. Inte kan väl någon misstänka dem för att vilja hoppa i säng med varandra?

Indien är ett mycket stort land. Många indiska kvinnor gör inte parda och bland dem som gör det är variationerna oändliga. Janki är bara ett exempel. Dessutom förändras reglerna. Jankis parda faller och det är hon glad åt. För oss småsvägrar gör det ingen skillnad.

Sydasiens utsände med Janki och ytterligare två svägerskor.

Mer om parda

I Nummer 4/89 av Sydasiens finns en artikel med rubriken "Kvinnovärld bakom slöjan".

Bofors räddningen för Indien-rapporteringen:

Valet en svensk fråga!

AV THOMAS BIBIN

Svensk press är med några få och tillfälliga undantag inte berömd för sin goda bevakning av Tredje Världen. Men novembervalet i Indien var en av de bredast bevakade händelserna i ett u-land hittills.

Förklaringen är enkel: Bofors. Trots det kommunistiska sammanbrottet i Östeuropa och den världshistoria som skrevs där så for minst ett tjugotal svenska journalister för att täcka Indien-valet.

Men problemet med Indien-valet ur svensk press-synvinkel var inte vad som skrevs, utan vad som inte skrevs.

Det bleka vinterdiset förlänger morgonen över New Delhi. Det är onsdag den 22 november, den första valdagen i det indiska parlamentsvalet 1989. Ett hundratal journalister har samlats på grusplanen intill Race Course Road i de exklusivare delarna av södra New Delhi.

På planen är tre rymliga tält i rödmönstrade tyger resta. De är vallokaler och i ett av tälten ska Rajiv Gandhi rösta. Inne i tältet står en flock fotografer uppflugna på en liten gradäng överblickande själva valurnan och valförrättarna. Utanför längs de järnrör som bildar gång in i tältet står många av de utländska journalisterna, fr a de svenska.

Så börjar säkerhetsfolket röra sig snabbt och målmedvetet, och plötslit dyker han upp, Rajiv Gandhi, i sin typiska klädmixtur av Jawar coat (Nehru-väst) och den vita kurtan som sticker ut under västen. Han kastar en snabb blick på församlingen och rör sig energiskt in i tältet.

På väg in ställer en av de svenska journalisterna den avgörande frågan:

— Vilket parti tänker ni rösta på, Mr Gandhi?

Den svenska accenten borde inte gå att ta miste på ens för Rajiv Gandhi. Han fortsätter in utan att ta notis.

Frågan och det uteblivna svaret är dock en god illustration till det svenska perspektivet på

den indiska valrörelsen. Det är en svensk journalist, inte en indisk, som kan ställa en sån fråga. Galghumorn i frågan antyder att Gandhi nu borde tänka över om han inte skulle satsa på oppositionen. Han ligger illa till i opinionsundersökningarna. Alla vet att han kan förlora valet.

Alla vet också varför den svenske journalisten är där och ställer sin fråga. Namnet Bofors finns med hela tiden, även om Rajiv Gandhi några dagar tidigare förklarade på en presskonferens att han inte läst pressens stähej om Bofors och därför inte kan kommentera.

Men Rajiv har läst med urval, för när han kommer ut från vallokalen en stund senare ironiserar han över pressens nederlagsprofetior. Boforsspöket skulle dock snart vara över honom igen när nederlaget några dagar senare var ett faktum.

Den svenske journalistens fråga tycktes dock haft ett helt annat syfte. Nånstans i hopen stod en fotograf beredd. Hade Gandhi stannat och svarat hade bilden tagits. "Vår reporter i förtrolig intervju med Rajiv Gandhi på valdagen". Det svenska perspektivet och "jag-var-där"-kraven avgjorde.

Men Gandhi gav aldrig nån förtrolig intervju till en svensk journalist under valrörelsen. Han var den mest oätkomlige och den hårdast bevakade personen i Indien. Till skillnad från oppositionsledaren och nuvarande premiärministern V P Singh som tillämpade rakt motsatt mediaattityd i sin valrörelse. Expressens reporter blev t o m uppkallad på podiet hos V P Singh på ett valmöte för att berätta om bofors för det indiska folket. AP:s bild på de tu leende tillsammans var given.

Boforseffekten

Bofors dominerade den svenska pressrapporteringen stort. Det är svårt att utan vidare få fram artiklar som inte nämner Bofors. I rikspressen anknyts till Bofors redan i rubrik eller ingress i minst hälften av artiklarna.

Fanns det då fog för denna koncentration på en enda fråga? Avgjorde Boforsaffären det indiska valet? Svaren är ja och troligen.

Boforseffekten diskuterades bland de svenska journalisterna i New Delhi, och det fanns de som menade att frågans betydelse överdrivits. Analfabeterna ute på landsbygden, majoriteten av väljarna hade ingen aning om Bofors. Det var medierna, stadsbefolkningen och politikerna som drogs med i detta.

Men det finns alltför mycket som tyder på

att Bofors ändå blev en viktig faktor i valutgången. Alla journalister, också de indiska, frågade sig fram på landsbygden. Och ofta fick de svar. Bofors hade nåt med korruption att göra, korruption hade nåt med Kongresspartiet ja t o m med Rajiv Gandhi att göra — alltså röstar vi på dom andra.

Dagstidningen The Hindu gjorde en opinionsundersökning strax före valet. Den förutspådde Kongresspartiets nedgång, och hade ställt en rad frågor till det indiska folket. En gällde ifall man kände till Bofors. På detta svarade nära 30 % ja med en kraftig överrepresentation av männen gentemot kvinnorna (44 resp 14 %). 63 % av de tillfrågade ansåg dessutom att korruptionen ökat under de senaste fem åren, dvs under Rajivs tid.

En mycket stor del av det indiska folket som till största delen består av analfabeter kände alltså till Bofors, en fråga som bara berör dem i teorin, som är knuten till centralregeringens maktcentrum. Detta trots att deras viktigaste medier (radio och teve) hade bannlyst all information om Boforsaffären. Nog borde detta vara ett intressant spörsmål

forts. på nästa sida

forts. från föregående sida

för medie- eller "medvetande"-forskningen i Indien. Ty det var inte mer än ca 20 år sedan som många på den indiska landsbygden inte visste vilket land de bodde i eller vem som regerade i New Delhi.

Det ska också nämnas att Boforseffekten fanns inombords hos journalisterna själva. Hur kan Sverige tillåta vapenexport till ett Indien som under stora delar av 80-talet varit indraget i flera krig? Varför uppträder den svenska regeringen som om den har något att dölja i mutskandalen kring Boforsaffären? Det var frågor som flera reportrar ställt sig.

En ledande svensk rapportör på en borgerlig tidning uttryckte det så här,

— Jag tycker Kongresspartiet betett sig svinaktigt som stulit 319 miljoner från det indiska folket. Jag tycker inte heller att Sverige ska exportera vapen — framför allt inte till länder som behöver mat i stället för kanoner.

Flera rapportörer på ledande media berättade också att de fått trycka på sin redaktionssledning för att få resa ut och bevaka Indienvalet. Det var ingen självklarhet för flera av reportrarna att de skulle fått bege sig till Indien, bl a i ljuset av händelseutvecklingen i Östeuropa.

Man kan alltså gissa att detta val var en händelse där journalisternas egen moral i stor utsträckning avgjorde bevakningen.

Andra valfrågor

I övrigt kan man konstatera att ytterligare två frågor lockade de svenska journalisterna. Den ena var de dödliga upploppen, mellan muslimer och hinduer. Det var en viktig fråga i valet, vilket inte minst framgår av valresultatet där det hindufundamentalistiska BJP mångdubblade sina mandat i parlamentet (från 2 till 88 st).

Skrivandet koncentrerades på tempelstriden i Ayodhya (östra Uttar Pradesh) dit de hindutrogna burit helgade tegelstenar för att bygga ett Rama-tempel på mark där det idag sedan flera hundra år ligger en moské.

Det andra ämnet var naturligtvis själva valet. Journalisterna möttes på de stora val-

mötena och tampades med publik och i Gandhis fall med säkerhetsmännen. Det skrevs om våldet under själva valdagarna och om det omfattande valfusket i Rajiv Gandhis valkrets Amethi i Uttar Pradesh. Det skrevs om det tilltagande antalet busar och gangsters i politiken och det skrevs om kohandeln inom oppositionen när valresultatet kom. Det skrevs analyser av BJP och CPM, Cong (I) och DMK, VHP och Akali Dal. Det skrevs om V P Singh och Arun Singh, Rajiv Gandhi och Manmohan Gandhi, och om Rao och Lal och många av de andra.

Ett bestående intryck av den svenska pressbevakningen av Indienvalet november 1989 är att den var mycken och korrekt i det den gjorde. Den exotism och ytlighet som tidigare gällt fanns inte längre. Där fanns också analyser, inte bara en inriktning på dramatik och händelser.

Landsbygdens folk

Men flera viktiga frågor lämnades därhän. Ekonomin, t ex, nämndes för det mesta bara i förbigående. Men inflationen och försäringarna för de sämst ställda hade säkert stor betydelse i valet. Dessutom är bilden av den indiska ekonomin under Gandhi långt ifrån entydig. Industriproduktionen har ökat kraftigt och satsningar inom jordbruket har varit på väg att ge resultat. Detta kunde gett reportageuppslag men det blev inte mer än en mindre artikel i SvD om oro på Bombay-börsen efter valet.

Det var säkert också så att det indiska valet avgjordes på landsbygden. Men landsbyggenas folk fanns inte med i de svenska journalisterernas rapporter. I tidigare val har rapporter om byliv och bypolitik varit vanliga, men icke så denna gång.

Förmodligen är det ett viktigt förbiseende eftersom det har skett stora förändringar på landsbygden under senare år. Ett exempel är att bonderörelsens tyngdpunkt flyttats över från de revolterande fattigbönderna och de jordlösa till det stora och breddade skiktet av mellanbönder.

70 % av Indiens 810 miljoner bor på landsbygden. En avgörande fråga för bönderna är deras allt tyngre skuldbörda. De sitter i kläm mellan allt sämre avsalupriser och allt högre priser för insatsvarorna i en jordbruksekonomi som är hårt reglerad av staten.

I detta läge har mellanbönderna tagit över initiativet med hjälp av namnkunniga bondeledare som Sharad Joshi i Maharashtra och Mahendra Singh Tikait i Uttar Pradesh. Båda har riktat skarp kritik mot det sönderfallande politiska systemet som inte kunnat tillvarata mellanböndernas, den gröna revolutionens barns intressen. Det hade därför säkert stor betydelse när Tikait kort före valet tog ställning för oppositionen. Uttar Pradesh är den folk- och mandatrikaste delstaten i Indien. Det var där valet avgjordes till Gandhis nackdel.

Bonderörelsens (och landsbygdsbefolkningens) betydelse för Rajivs nederlag förbigicks alltså av de svenska journalisterna. Det kan onekligen ge intryck av ett passivt och mottagande indiskt folk som rättar sig efter de vindar som blåser i Delhi, bland de politiker, maktthavare och förstasigepåare som uttalar sig i media.

I Boforsaffärens kölvatten passade det svenska perspektivet. Men det som *inte* skrevs var också uttryck för ett svenskt (eller västerländskt) perspektiv.

Det indiska folket fanns inte med i de svenska reportagen annat än som en obestämbär massa. Massan sa sitt genom valurnorna. Men vad den tänkte, kände och hade att berätta — det fick vi inte veta i Sverige.

Känd indier bakom Boforskonton

Den indiska pressen uppgav i slutet av mars att det var den kände indiske finansmannen Gopi Hinduja som stod bakom ett av de hemliga konton i Schweiz dit Bofors betalt ett antal miljoner i samband med kanonordern till Indien på 8,4 miljarder kronor.

Hinduja har tidigare utpekats

som innehavare av de hemliga kontona "Tulip", "Mont Blanc" och "Lotus". Till dessa konton betalade Bofors 1986 åttio av de 319 miljonerna som gick till "provisioner" eller "avvecklingskostnader".

Bromsad frihet i etern

Etermediernas frihet var en av hörnstenarna i Janata Dals valkampanj i höstas. Kongresspartiets missbruk och styrning av radio och

teve skulle inte få fortsätta. Redan valvakan i TV blev ett exempel på en ny och fri television.

Men nu har utvecklingen bromsats inför den bolagisering som ska vara klar i januari 1991. Informationsminister P Upendra har meddelat att "yttrandefrihet inte kan gå emot det nationella intresset" och att det enda statliga mediet (radio/TV) "och är ansvarigt inför nationen".

Signalerna är tydliga och resultaten synliga. Blodbadet i Meham och vice premiärminister Devi Lals avgång fick bara några minuter. I andra länder hade detta dominerat nyhetsmedierna i flera dagar. Program om konflikterna i Kashmir och Assam har stoppats. Självcensuren börjar gripa omkring sig. Allt fler medarbetare börjar se dystert på etermediernas framtid.

Redan

Alexander den Store var den förste västlänning som mötte indiska brahmaner och blev imponerad. Han sökte hemföra en guru till Grekland — men den helige mannen dog under resan.

Alexander den Store

hade en

Beatles-gurun Maharishi kämpar vidare även på 90-talet, med sin transcendentala meditation.

indisk guru

AV WILLIAM SMITH

Den 19 januari dog Rajneesh, eller som hans lärjungar kallade honom, Bhagwan, "Gud". Ett tag var Rajneesh den mest framgångsrike bland Indiens andliga sändebud — och utan tvekan den mest färggranne.

Rajneesh startade en restaurangkedja kallad "Zorba the Buddha" (en av restaurangerna låg i Stockholm), diskotek (kallades också Zorba), skönhetsalonger ("Chiyono"), en boutiquekedja ("Noah's Ark"), en veckotidning, "Rajneesh Times", en månadstidning "Bhagwan", ett eget universitet, "Rajneesh International Meditation University". De många miljoner dollar som strömmade in togs om hand av Rajneesh Investment Corporation.

Vid sidan av skrev Rajneesh 650 böcker och spelade in otaliga ljud- och videokassetter. Hans lärjungar visade sin uppskattning genom att skänka Bhagwan 93 Rolls Royce-bilar. Hade inte Bhagwans andliga imperium börjat vackla, skulle han ha fått 272 bilar till, en för varje dag på året: "Jesus saves, Moses invests, Bhagwan spends".

Alexander var först

Många förknippar indiska gurus som Rajneesh med sextio- och sjuttioalets hippierörelse. Det var då som hinduismen och det som man trodde var hinduismen blev mycket populär i västvärlden. Men intresset fanns långt tidigare.

Egentligen började det hela på våren 326 före Kristus, då Alexander den Stores armé

tågade in i Indien. Innan Alexanders väpnade besök hade antikens greker inte vetat särskilt mycket om det mystiska landet i öst, bara att Indien hade besegrats långt före deras egen tid av vinguden Bacchus. Den främsta visdomskällan för grekerna var Egypten med dess mycket äldre kultur. När sanningssökare behövde svar på livets frågor reste de till Egypten, ett land som dessutom hade den stora fördelen att ligga mycket närmare till hands. Alexander den Store förändrade allt detta.

Enligt historikern Arrianus mötte Alexander en samling brahmaner på en äng i det fria där de diskuterade filosofi. Så snart brahmanerna såg den makedoniska armén började de stampa i marken. Nyfiken frågade Alexander vad de höll på med.

"Människan äger bara den mark hon står på", förklarade en av brahmanerna, "trots att du är en man som andra, vandrar du runt på främmande mark långt från dina hemtrakter

**"Jesus saves
Moses invests
Bhagwan spends"**

och trakasserar andra. Inom kort kommer du att dö och då ska du bara äga jorden som täcker din grav". Alexander var imponerad.

Gillade nakna filosofer

Senare i staden *Taxila* träffade han en grupp "nakna filosofer" eller "gymnosofor" som grekerna kallade dem. Alexander var lika förtjust i dem och ville ta hem en av dem till Grekland. Men deras ledare, en viss Dindimis, förbjöd detta. Dindimis förklarade att han ingenting behövde från Alexander. Han

forts. på nästa uppslag

forts. från föregående sida

kunde äta frukten som växte på varje träd och behövde inget mer.

Calanus, en annan brahman, var inte lika nöjd med livet i Taxila. Han anmälde sig som frivillig och blev därigenom den första indiska gurun att besöka väst — nästan i alla fall.

Calanus blev nämligen sjuk i Persien på vägen tillbaka till Grekland. Detta var en helt ny upplevelse för honom.

Han förklarade för Alexander att han eftersom han aldrig hade varit sjuk tidigare i sitt liv nu hellre ville dö.

Så grekerna byggde ett bål på vilket Calanus "lade sig, krönt med girlander på det indiska viset och sjöng sånger på det indiska språket". Medan hela armén såg på, trumpetljöd och elefanter trumpetade, tände man bålet och Calanus dog utan att röra en min.

Nöjd med en balja

Efter Alexander den Store upprättades regelbundna diplomatiska förbindelser med Indien. Den indiska kungen Bindusara skrev till Antiochus I och bad honom att skicka fikon, vin och sofister. Bindusaras son, Asoka, skickade buddhistmissionärer till de grekiska rikena. Den indier som blev mest känd i väst var Dindimus, han som vägrat lyda Alexander den Stores uppmaning att följa med till Grekland. Fantasifulla författare diktade upp brevväxlingar mellan honom och Alexander, som blev mycket populär läsning först på grekiska och senare på latin. Eftersom Alexander varken såg gudabilder eller tempel när han besökte Indien, trodde man i väst att Indien var filosofernas land. Och att Dindimus var deras kung.

Då den antika världen gick under och kristendomen ärvde ruinerna fortsatte Dindimus' rykte att växa. Enligt en av deras historier skickade Alexander soldater för att hämta filosofen Dindimus och de hittade honom i en skogsglänta vid en bäck. Det enda Dindimus ägde var en mugg och en balja. Varje gång det regnade vände Dindimus baljan upp och ner och kröp i skydd under den.

När Dindimus såg att soldaterna drack från bäcken med kupade händer, slängde han muggen åt dem. Han förklarade att han nu hade insett att naturen hade försett honom med dryckesredskap. Baljan räckte för honom, slog han fast.

Dindimus vägrade följa med soldaterna. Istället kom Alexander till Dindimus och belönades för mödan med en föreläsning om återhållsamhet.

Asketer på modet

De kristna såg i Dindimus och de andra nudi bragmones (nakna brahmaner) själsfränder. De kristna var också asketer, asketism var då högsta mode. Man behöver bara tänka på styliterna, pelarhelgonen som levde sina liv trettio meter ovanför jordytan, en asketform

som överträffade till och med spikmattan.

På 500-talet skrev den heliga Hieronymus om sin beundran för Dindimus och på 1200-talet sade den lärda teologen Abelard att bara fyra kungar hade förutsett Kristi födelse, nämligen David, Salomon, Nebuchadnezzar och Dindimus.

Medeltidens Dindimus var en fantasiprodukt. När Europas kontakter med Indien skars av på grund av islams uppkomst och snabba utbredning blev den europeiska indienbilden allt mer verklighetsfrämmande. Den mest inflytelserika indienbeskrivningen fanns då i de Mandevilles resbokskildring som skrevs omkring 1357. Man vet inte vem de Mandeville var. Han utgav sig för att vara engelsman men var troligen belgier. Mandeville skrev sin berömda bok på det enkla sättet.

"Han förklarade för Alexander att han eftersom han aldrig varit sjuk tidigare i sitt liv nu hellre ville dö"

I stället för att utsätta sig för det medeltida resandets faror och strapasser, plockade han godbitarna från tidigare verk, hittade på annat själv och vände samman allt till en senmedeltidens bästsäljare.

Under medeltiden trodde ingen på Marco Polo, vars berättelser var sanna. Däremot trodde alla på de Mandeville.

När Columbus seglade västerut för att hitta sjövägen till Indien hade han ett sönderläst exemplar av de Mandevilles bok i hyttien. Det var kanske därför han envisades att tro att han hade kommit rätt.

Enligt de Mandeville bestod Indien av tusentals öar som beboddes av exotiska varelser som enfotingen som hoppade runt på ett ben och använde sin jättefot som parasoll under siestan. Indier, skrev han, är tröga och lämnar aldrig sitt eget land. Det är därför det finns så många människor där. Landet var så varmt att under den hetaste delen av dagen låg män och kvinnor nakna sida vid sida i floderna och sjöarna med bara ansiktena ovanför vattenytan. Mandeville beskrev en av öarna, Bragmanön, som ett jordiskt paradys. Där fanns varken tjuvar eller mördare, tiggare eller skökor och aldrig någonsin hade någon dräpts där. Alla människor var goda och alla fastade varje dag.

Men det fanns andra öar också, där enligt Mandeville "somliga dyrkar solen, somliga dyrkar månen, somliga elden, somliga träd, somliga ormar eller den första sak de ser när de går ut på morgonen, och somliga dyrkar avgudabilder. Onda andar dväljs i avgudabilderna och talar, och även svarar på de frågor man ställer. Man offerar småbarn framför dessa avgudabilder och stänker blodet på dem."

När de första europeiska sjöfararna nådde Indien något århundrade senare var det bilden av Indien som ett land befolkat av "avgudadyrkare" de bar med sig. Dåtidens Europa var mycket medvetet om djävulens makt. När européerna besökte de indiska templet och beskådade gudabilderna där, kände de genast igen satans avbild. Detta var inte filosofernas land eller något jordiskt paradys, utan djävulens hemvist.

Deras beskrivningar av gudabilderna verkar mycket konstiga innan man inser att europeiska besökare bara såg det som de ville se, inte Vishnu eller Shiva utan Lucifer.

Sir Thomas Herbert som besökte Indien på 1630-talet skriver så här:

"Djävulsdyrkare"

"I Calicut tillber kungen djävulen (som kallas Deumo där). Detta monstret har fyra horn som växer ur huvudet (sådana som pryder baggar i Persien). Han har stirrande ögon, en mun som en fällgaller, fyra betar, en platt näsa, händer som klor, ett lejons lår och ben, och fötter som inte är olika en apas. De smådjävlar som omringade Deumo är lika groteska."

Eftersom indierna var djävulsdyrkare var det självklart att ingen kristen europé kunde intressera sig för deras avskyvärda tro. Djävulsdyrkare hade man redan hemma i Europa, fast där fick man bränna dem. Missionärer började strömma till Indien och för att främja missionsarbetet bekantade de sig med hinduismen och skrev brev och böcker om det som de fick reda på. Kunskaperna om Indien började öka.

Senare under upplysningstiden i Europa undergick teorierna om hinduism en dramatisk förändring. Man studerade indiska astronomiska tabeller och räknade ut att de hade påbörjats redan 650 år före syndafloden och märkte att sydindiska tempel liknade Egyptens pyramider. Hur kunde det komma sig?

Upplysningens intellektuella, som var deister, agnostiker eller rentav ateister, kom lätt på en lösning: hinduism var äldre än judendom. De hade hittat ett slagträ mot kyrkan. Genom att påpeka hinduismens ålderdom kunde de undergräva *Gamla Testamentets* trovärdighet.

Indierna var först

Upplysningens främste talesman Voltaire skrev att indier hade upptäckt monoteismen och lärt ut den till kineserna. Judarna fick den först senare. Andra påpekade att Abraham

"Indier, skrev han, är tröga och lämnar aldrig sitt eget land. Det är därför det finns så många människor där."

var en felstavning av Brahma. Gamla Testamentet var egentligen ett sammandrag av egyptiska böcker som i sin tur kom från de gamla brahmanerna. Till och med grekerna med Pythagoras i spetsen hade knyckt alla sina idéer från Indien. Kristus själv var egentligen Kris-en eller Krist-na, med andra ord den indiska guden Krishna.

De renlärligt kristna var förstas upprörda över alla dessa oförsänkta teorier och gick till motattack. Striden rasade ända tills i början av 1800-talet då de ortodoxa avgick med segern, inte därför att deras argument var bättre utan därför att Europas överklass åter blivit kristen i en av historiens märkligaste omvandlingar. Den franska revolutionen hade skrämt den.

En annan orsak var att européer nu hade blivit Indiens (och världens) nya herrar och trodde att deras herravälde berodde på deras kulturella överlägsenhet, framför allt deras överlägsna och sanna tro.

De hade ingenting att lära sig från Indien, tvärtom var deras kristna plikt att rädda sina hedniska undersåtars själar från helvetets kval. Thomas Cole, en metodistmissionär, noterade att indier "är allmänt och genomgående korrupta, de är lika fördärvade som blinda, och lika eländiga som fördärvade." Indiens brahmaner var "försjunkna i den mest miserabla okunnighet och lastbarhet".

Blavatskys potpurri

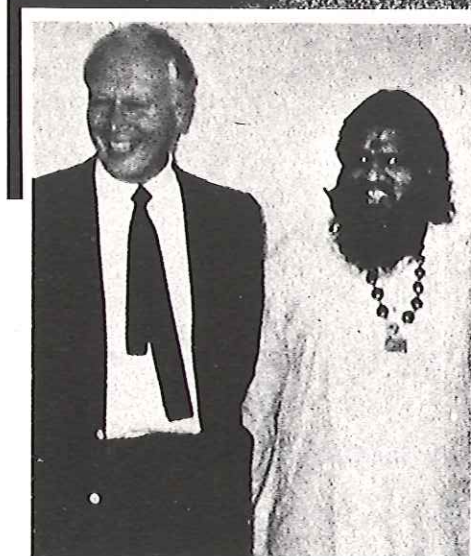
Under dessa tvåtusen år hade indierna själva varit omedvetna om de konstiga uppfattningar européerna haft om dem. Men nu var dessa ivriga missionärer mitt bland dem och talade om för dem på deras egna språk att de var okunniga och fördärvade och dömda till den eviga elden om de inte tog emot Kristi lära.

De var tvungna att överväga kritiken eftersom de med egna ögon kunde se Englands enorma teknologiska överlägsenhet.

När fler och fler indier skaffade sig en västerländsk utbildning för att kunna jobba hos sina nya herrar, blev de medvetna om västerlandets skenbara intellektuella överlägsenhet också. Ett tag tvekade många brahmaner att låta sina barn få en engelsk utbildning av rädsla för att de skulle gå över till kristendom.

Då kom en excentrisk rysk dam, Madame Blavatsky, in i bilden. Britterna misstänkte att hon var rysk spion och Madame Blavatsky själv hävdade att hon var i telepatisk kontakt med tibetanska lamaer. Tillsammans med Colonel H.S. Olcott grundade hon 1875 *the Theosophical Society* i New York. Där gick sällskapet inte särskilt bra. Efter fyra år översteg medlemsantalet knappt två personer, så verksamheten flyttades till Indien. Där blomstrade den.

Teosofin är en komplex och förvirrande lära byggd på ett potpurri av idéer hämtade från hinduism, buddhism, den judiska kabba-

Rajneesh, mer känd som "Bhagwan", älskade Rolls Royce-bilar och ville bygga ett monumentalt ashram i Oregon i USA. Protester från lokalbefolkningen, problem med immigrations- och skattemyndigheter blev hans fall. Han dog i januari i år.

Foto: India Today

Boforsdirektören Martin Ardbo med gurun Chaudraswami. Redan Alexander den store charmades av indiska vise män....

lan, egyptisk ockultism och annat. Så snart fru Blavatsky bosatt sig i Indien blev de hinduiska ingredienserna mer och mer påtagliga. Hennes skrifter vimlar av indiska termer; där hittar man det kosmiska ägget, yoga, karma, manuyugas, manasputras och mycket mer.

Vad som var viktigt var att Blavatsky svarade hinduiska värderingar mot de kristna och västerländska. Många indier blev medlemmar i sällskapet och skrev teosofisk litteratur. Europiserade hinduer imponerades av att denna rörelse som grundades och leddes av västerlänningar stred för deras sak.

Teosofin hjälpte att göra hinduismen intellektuellt salongsfärdig och gav hinduerna ett nytt självförtroende. Underlägsenhetskomplexet som missionärerna hade inplanterat, försvann.

Hinduisk mission

Enligt somliga skapades den moderna hinduismen av Swami Vivekananda i Chicago 1893. Vivekananda var en ung bengalier med engelsk utbildning som träffade det berömda helgonet Ramakrishna och till sin egen förvåning blev omvänd av honom. Efter Ramakrishnas död grundade Vivekananda "Rama-

krishna Mission" och skrev flera böcker om rörelsen på utmärkt engelska. Han deltog i World Parliament of Religions i Chicago 1893 där han höll sitt berömda tal.

Vivekananda förklarade att alla religioner har som sin uppgift att leda människan till gud. Det finns många olika vägar men ett och samma mål. Följaktligen är alla religiösa sanningar relativa, men hinduism är överlägsen alla andra religioner i det att endast hinduism accepterar och erkänner denna andliga mångfald.

En annan bengalisk intellektuell med västerländsk utbildning var Aurobindo Ghosh. Han växte upp i England och återvände till Indien där han började sin karriär som antibritisk terrorist. Snart övergav han politiken och flydde till den franska kolonin Pondichery där han tillbringade resten av sitt liv med att skapa en filosofi som han kallade *integral yoga*.

Enligt Aurobindo är hinduismen "den eviga läran" (*sanantana dharma*) och förutbestämt att sprida sig över hela världen. Väst-

forts. på nästa sida

Delstaten Tamil Nadus alkoholpolitik har en vinglig historia. Den sista nydaningen är plastförpackad lågprissprit till de fattiga. Så tänker den nya delstatsregeringen finansiera sin välfärdspolitik.

Från självständigheten 1947 till början på 70-talet hade Tamil Nadu totalförbud för alkohol — helt i Mahatma Gandhis anda. Redan då förekom fräscha grepp i alkoholpolitiken. I Sverige har vi alltid försökt begränsa alkoholisternas tillgång till sprit, och samtidigt låta de måttliga få dricka. I Tamil Nadu gjorde man tvärtom.

De enda som fick dricka i Tamil Nadu var alkoholisterna. Kunde man visa läkarintyg på att man var alkoholiserad, fick man ett 'liquor permit' och kunde köpa sin ranson på motsvarigheten till Systemet. Utlänningar var per definition alkoholister. De behövde bara visa upp passet för att få sitt 'permit'.

Alkoholpolitiken var en typisk klasspolitik. Överklassen kunde köpa sig sina alkoholistintyg av läkarna. De något mindre välbeställda kunde åka på supresor till Karnataka och Pondicherry där spriten var och fortfarande är fri.

De fattiga var hänvisade till hembränt. En favoritdryck var spritbaserad möbelpolish som såldes i omåttliga mängder. Fattigt folk

Lågprissprit till de fattiga

hade sina egna knep för att göra den denaturerade spriten drickbar.

Våldsamt drickande

Den första DMK-regeringen under Karunanidhi försökte försöka släppa loss spriten 1971. Drickandet blev så våldsamt, att förbudet återinfördes tre år senare. Men då hade efterfrågan spåtts på. Hembränt och smugelsprit rann i strida floder.

Kvinnorna blev trötta på männens supande. Detta brukar anges som en huvudsak till att filmhjälten M.G. Ramachandran vann valet 1977. Men M.G.R. behöll totalförbudet i endast tre år. Sedan återinförde han spritförsäljningen. Enligt det nya 'systemet' säljs spriten i licensierade butiker. Licenserna säljs på auktion till högstbjudande.

Hela nätet av 'systembutiker' handlar enbart med vad som kallas 'IMFS', dvs Indian Manufactured Foreign Spirits, alltså inhemskt tillverkad whisky, konjak, etc. Denna är visserligen billigare än importerad sprit,

men för dyr för de fattiga. Dessa har hela tiden varit hänvisade till hembränt. Förgiftningarna har varit många. Nu senast dog fyrtio människor av förgiftad sprit i en by i Tamil Nadu.

Spriten finansierade partiet

Officiellt tillät M.G.R. spriten för att finansiera välfärdspolitiken, bl a det berömda skolmåltidsprogrammet. Inofficiellt blev systemet ett viktigt sätt att finansiera partiet. M.G.R.'s gamla parti heter *All-India Anna DMK*. Det växte så småningom nästan helt ihop med spritmaffian.

När Karunanidhi och DMK-partiet vann valet nyligen blev dess första åtgärd att dra in alla licenser för försäljning och tillverkning av sprit. Allt ska göras om och auktioneras ut på nytt. Avsikten är naturligtvis att bryta AIADMK-maffians grepp över handeln med alkohol.

Men man ville också göra något åt hembränningen, och smugglingen av billig inhemsk sprit bl a från Andhra Pradesh. Man räkar med att kunna tjäna 2 miljarder till delstatens kassa, om man kan ta över handeln med billig inhemsk sprit.

Därav det nya greppet, billig, garanterat giftfritt sprit förpackad i plastkuddar. Allt för de fattiga!

Göran Djurfeldt

forts. från föregående uppslag

världens teknologiska framgångar leder bara till andlig utarmning. Indien hade däremot utvecklat en andlig vetenskap som har som sin uppgift att rädda västvärlden från materialism och ateism.

Tidigare hade hinduer aldrig intresserat sig för missionsverksamhet men man hade lärt sig från väst. Nu var det hinduismens tur. Missionsrörelsen Ramakrishna spred sig över hela Indien och sedan till Europa och USA. Man började läsa Aurobindos böcker om integral yoga i London och New York.

Dessa och andra nyhinduiska sekter grundades av indier med västerländsk utbildning, som använde engelska i sina skrifter och formulerade sina idéer för indier och västerlänningar med samma bakgrund.

Inget tjat om synd

De kämpade inte mot djävulen (som hinduer inte tror på) utan mot ateism, materialismen och andra "västerländska" villfarelser. I stället för dogmer och tjat om synd erbjuder de en tro baserad på inre upplevelser.

När engelsmännen introducerade sitt utbildningssystem i Indien på 1800-talet trodde de att det skulle förvandla överklasshinduer till svartmuskiga europeiserade kristna. I stäl-

let förvandlades hinduismen till en världsreligion.

Under 1900-talets första hälft färdades många missionärer och självutnämnda gurus västerut. De åtnjöt blygsamma framgångar bland välutbildade västlänningar framför allt bland välbärgade, uttråkade överklassdamer — sade elaka tungor.

Det stora genombrottet kom under 1960-talet då österländska sekter blev ett välbekant inslag i hippiekulturen. Flera sekter har sedan försvunnit, som den mystiska *Ananda Marga*, anklagad för mord i flera länder.

Andra är still going strong som t ex **Maharishi Mahesh Yogis** transcendental meditation. Maharishi gjorde sig tidigt berömd genom att locka alla fyra Beatlarna till Indien. Idag annonserar han i världspressen och lovar världens regeringar himlen på jorden genom vedisk vetenskap och teknologi. I Indien ska han bygga sin jätteanläggning "Vedaland" utanför New Delhi, med Disneyland som förebild.

Rajneesh "Bhagwan" var son till en affärsman och ett av elva barn. Som 21-årig filosofistuderande blev han upplyst. Efter några år som filosofifilare reste han runt och höll föredrag. 1966 började han undervisa i "consciousness raising" och 1968 i "dynamic meditation". 1969 grundade han en ashram

utanför Bombay. När lokalbefolkningen klagade över att han höll på med sexorgier, lämnade han Indien och bosatte sig i USA. Där anpassade han sitt budskap till Amerikas popkultur. Typiska titlar på hans alster är "Zen: Zest, Zip, Zap and Zing", och "Believing the Impossible before Breakfast" och "Turn On, Tune In and Drop the Lot".

Bhagwan insåg också PR-värdet i att vara kontroversiell. Han lovprisade Stalin, kallade Mother Teresa för "Teresa the Terrible", påven för "Pope the Pollack" och Irans ledare för "Khomaniac". Ett tag gick allt mycket bra. Somliga tror att hans olika företag inbringade så mycket som 200 miljoner dollar.

Kollapsen kom när han beslöt sig för att köpa en småstad i Oregons vildmark där han tänkte bygga ett jätteashram, Rancho Rajneesh. Men ortsbefolkningen där tyckte lika illa om honom som den i Bombay. Det blev häftiga protester och därtill fick Rajneesh problem med Amerikas immigrations- och skattemyndigheter. Det slutade med att han tillbringade sjutton dagar bakom galler. Efter att han betalat 400.000 dollar i böter blev han tvungen att åka hem till Indien. Han lyckades bara rädda sex av sina Rolls Royce bilar.

Dindimus, nöjd med sin balja, stannade kvar hemma i Indien. Kanske han anade vilka frestelser som väntade honom i väst. □

— En kamrat har nesligen skjutits ner! Bhuktiar och Kurshid Ahmed talar inför de hundratals som samlats för protestmöte utanför Labour Hall på Nisbet Road.

Bashir Bhuktiar är en ganska liten man, som vid första anblicken ger ett ganska surt intryck. Persianmössa på huvudet och rynkade ögonbryn. Men när han gör sin dagliga entré på sitt huvudkvarter —Labour Hall i Lahore — avstannar all pågående verksamhet.

Alla närvarande rusar fram för att hälsa honom och en talkör drar snabbt och välkoordinerat några slagord. Han når så småningom sitt skrivbord och kan med ett 20-tal bekyrnade, som kommit för att få hans hjälp, hängande över sig, börja dagens arbete. Han är president för en av de större fackliga landsorganisationerna i Pakistan; All Pakistan Federation of Trade Unions (APFTU)

Just denna dag är stämningen upphetsad på Labour Hall. En linjearbetare, Mehraj Din, vid det statliga kraftbolaget Wapda, har blivit skjuten till döds, då han var ute på jobb. Gärningsmannen är en känd brottsling, men ingen vågar ställa upp och vittna om dådet. Han "jobbar" som gorilla åt en mycket rik man och har nu dennes beskydd.

I LABOUR HALL går diskussionernas vågor heta. Kamrater till den dödade vill att man ska utlysa strejk omedelbart. Men Bashir Bhuktiar vill inte rusa iväg; han säger nej. När en ung hetsporre ånyo tar upp förslaget, får han en rejäl örfil av den gamle. Efter någon timme arrangeras ett möte ute på gatan som samlar 4-500 yrkesvänner till den döde. Från talartribunen dundrar Bhuktiar och hans närmaste man, generalsekreteraren Khurshid Ahmed:

— Mördaren måste gripas. Om inte polisen gör sin plikt kommer vi att gå ut i strejk och stänga av strömmen i Lahore!... Men strömmen behövde aldrig stängas av.

Under sitt drygt 80-åriga liv har Bashir Bhuktiar till största delen sysslat med klassförräderi... Som 16-åring lämnade han nämligen fadern och familjen i det välmående landlord-huset och tog anställning som byggnadsarbetare i Amritsar. Året var 1924 och här bildade han den första (?) arbetarföreningen på den indiska subkontinenten.

— Vi var slavarbetare på botten i det indiska kastsystemet. Vi krävde vår rätt till människovärde, säger Bashir Bhuktiar.

Fem år senare gick han med i det indiska kommunistpar-

tiet. Men han lämnade det snabbt då han fann partiet oförmöget att organisera folk. Själv fortsatte han med Amritsar Labour Organisation och under 30-talet red han runt på kamel på landsbygden för att agitera. I 11 provinser organiserades brevbärare, fabriksarbetare och järnvägare.

— 1946 genomfördes en 27-dagarsstrejk, något som fick Gandhi, Nehru och Jinnah att personligen kontakta mig. Det gällde då brevbärarnas löner och efter påtryckningar från brittena kompromissade de.

VID DENNA TID FÖRBEREDES delningen av Indien, något som Bashir Bhuktiar, liksom Gandhi, var motståndare till. Men Pakistans "Fader", M.A. Jinnah, lyckades övertala honom:

— Han lovade mig att det skulle bli islamsk jämlikhet i det framtida Pakistan, något som jag föredrog framför det hinduiska kastsystemet... men nu efter mer än 40 år har det bara blivit värre. Jag är faktiskt beredd att säga att det inte finns några fackföreningar att tala om i vårt land. Kanske vi har det om 50 eller 100 år, säger den åldrande patriarken.

Den organisatoriska mångfalden, för att inte säga röran, i Fackföreningspakistan är oomtvistad. Till detta kan fogas att det finns en inbyggd spänning i de existerande fackföreningarna. Arbetare och tjänstemän på en arbetsplats är oftast med i samma fack. Och det är nästan undantagslöst de läskunniga, engelsktalande tjänstemännen som leder de lokala facken.

Förutsättningarna för uppbyggnad av fungerande fackföreningar har varit dåliga. Rent historiskt har man mycken barlast; när Pakistan bildades 1947 fanns praktiskt taget ingen industri inom landets gränser. Engelsmännen hade satsat på det som kom att bli våra dagars Indien. Under halva den tid som sedan förflutit har man sedan levt under olika militärdiktaturer; senast var det Zia-ul-Haq, som alltsedan kuppen 1977 styrde landet fram till sin död 1988. Sedan Benazir Bhuttos tillträde i december samma år finns förhoppningar på att landet ska utvecklas till en demokratisk stat, om än med mycket allvarliga brister vad gäller den samhällseliga produktens fördelning.

I DEN OFFICIELLA STATISTIKEN räknar man med

forts. på nästa sida

Dagrar i Lahore hösten 1988

— Mazdoor ittehad! Arbetare, förena er! Massmöte i skiftbytet på Colony Textile Mill i Multan.

forts. från föregående sida

att 32 av landets 103 miljoner hör till arbetskraften. Av dem är kanske 10 % organiserade i någon av de otaliga fackföreningar med anspråk på landsorganisationsbygge som finns. Av den kvinnliga halvan av befolkningen räknas bara 2 % som arbetskraft....

Svenska LO har kontakter med ett par av de pakistanska facken genom förbundsinternationalerna. Men det finns även andra, knutna till kommunistinternationalen och återigen andra med islamiska förtecken.

Det finns dock tendenser till ökad samordning. På förmiddagen 1988 träffades de sex största federationerna och sammanställde en gemensam kravlista.

Föreningsfrihet och rätten till att teckna kollektivavtal, liksom minimilöner det går att leva på och arbetslöshets-skydd är ingalunda självklarheter i Pakistan. Högt på kravlistan finns också ett förbud mot "contractlabour-systemet". Det innebär att industriägare lejer en entreprenör, som mot en fastställd summa får driva en specifik verksamhet. Denna lejer i sin tur arbetslösa till skandalöner. På så sätt slipper industriägaren betala lagstadgade kostnader för exempelvis sjukförsäkring och hyresbidrag. Och ute på linjen kan det skilja 2-3.000 i månadslön mellan den fast anställde montören och kontraktarbetaren.

Man vill även begränsa jordägandet för att få slut på landsbygdens feodala uppbyggnad. Beskattning av feodalherrarnas inkomster från jordbruket är något som ännu inte finns i den pakistanska sinnevärlden.

De här kraven förmedlades under sommaren 1988 till alla de politiska partierna, med förhoppning om att det på något vis skulle komma att avspeglas i manifest och program inför det då stundande valet. Men resultatet var magert.

— Politikerna behöver massorna enbart för att de själva ska komma till makten. Alla partier deklarerar i allmänt hållna formuleringar att de är för arbetare och för att fattigt folk ska få det bättre. Men när de sen väl kommer till makten, är det "landlordarnas" — feodalherrarnas — önskan som uppfylls, säger Kurshid Ahmed.

Efter Benazir Bhuttos och PPP:s valseger gjordes stolta deklARATIONER om att det förhatliga "contractlabour-systemet" skulle förbjudas. Men därav har det blivit intet. Man har dock avskaffat fackföreningsförbudet för studenter och en del andra grupper och åtskilliga politiska fångar har släppts ut.

Text och bild: Agne Sandberg

Man mötte upp som vore jag en statsman på flygplatsen i Multan i Pakistans mitt. Fyraman-nadelegation med textilfackets generalsekreterare Zaheer Ahmad Taj i spetsen. Bilfärd i ambulansfart till 1:a klassens hotell.

— Här får du stanna så länge du vill. Skriv upp allt på vår räkning, sa Taj; hängde av mig ryggsäck och väskor och hängde på rosenkransar och glitterprydnader runt min hals.

— Välkommen, nu far vi ut till Colony Textile Mill, grabbarna vill hälsa på dig!

— In i bilen igen och några kilometers resa mellan tongas, vesparikshas, vattenbufflar, små japanska bilar och de stora dekorerade lastbilarna med högttryckssignalhorn. Strax innan fabriken stannar vi vid en järnvägsbom. På andra sidan har ett hundratal mött upp och ropar talkörer om arbetarklassens enhet.

Bommarna vevas upp och vi åker sakta fram till fabriken. Det är skiftbyte och ett par tusen anställda samlas utanför grindarna för att hålla möte. Nya talkörer, nu även till den utländske gästens ära, vilket känns lätt generande för en frilansande lokalredaktör utan fasta uppdrag.

— Mazdoor ittehad, emister Esandberg, skallade ropen. Taj talar, ordförande Hussein talar och flera andra.

BRISTANDE ENHET och analfabetism är det gissel som ligger ovanpå det vanliga klassförtycket i Pakistan. Och det går att räkna upp åtminstone en handfull organisationer som gör anspråk på att vara "landsorganisationer". Till detta kommer olika partistyrda och religiöst influerade fackföreningar.

Analfabetismen är 75 % i landet som helhet; på landsbygden kanske 95 %. Om man sen med läskunnighet menar förmågan att läsa och förstå lagar och avtal, blir siffran än lägre. Officiellt språk är visserligen urdu, men all juridisk text är på engelska.

Multan är centrum för landets viktigaste bransch, textilindustrin. 300.000 av landets 400.000 textilarbetare finns i regionen.

— Vi räknar med 12.000 aktiva, betalande medlemmar i vårt förbund, Pakistan National textile, Leather & Garment Workers Federation, och ytterligare 50.000 är våra anhängare.

— Vårt problem är feodalherrarna, som bygger upp sina fabriker ute på landsbygden. Bara inom de närmaste 3 åren kommer 125 nya fabriker att byggas. Därute finns den billiga råvaran och billig, undergiven arbetskraft... de har total kontroll i egna fabriker på egen mark och polisen går herrarnas ärenden och arresterar villigt fackliga organisationer, säger Taj.

Han får stöd för sin beskrivning av Kurshid Ahmed, generalsekreterare för All Pakistan Federation of Trade Unions med säte i Lahore:

— Vi står nu mitt uppe i en omvandling av samhället där feodala strukturer bryts mot en framväxande industrialism. De fackliga organisationernas problem är att det fortfarande i huvudsak är det oskolade landsbygdsproletariatet som rekryteras till industrin. Det finns inga traditioner av kollektiv samverkan; by- och etnisk tillhörighet är viktigare än allt annat.

— Feodalherrarna på landsbygden har en mycket stark ställning här. Det betalas ingen skatt från jordbrukssektorn. Genom att hålla läs- och skrivkunnighet på lägsta möjliga nivå försöker man behålla sin makt. Knappt 3 %

av statsbudgeten går till utbildning, vilket inte ens räcker för att möta den årliga befolkningstillväxten på dryga 3 %. Analfabetismen ökar således relativt sett, konstaterar Kurshid Ahmed.

Feodalherrarna sitter i landets politiska församlingar på alla nivåer, vilket försvårar tillämpandet av de arbetsmarknadslagar som trots allt finns. Multan och Lahore ligger i provinsen Punjab och av de 150 ledamöterna i delstatsparlamentet är samtliga "landlords" — feodalherrar.

MED SIKTE PÅ FRAMTIDEN sätter vi oss i bilen igen. Dammet yr mellan krympande marginaler. Chauffören hänger över ratten med tummen fäst på tutan. Jag blundar. Mellan Colony Textile Mill och Multans centrum bromsar vi in vid en stor grop mellan en moské och en av Punjabs många bevattningskanaler.

— Här ska vi låta uppföra en kursgård. Den kommer att kosta oss 9 miljoner rupier (cirka 3 miljoner kronor), säger Taj.

Textilfacket vill värna om sin partipolitiskt obundna hållning. Men ekonomin frestar på och sovjetiska affärsmän och dess politiska agenter är mycket aktiva. Man lockar med ekonomiskt bistånd i utbyte mot anslutning till öst-fackets international.

Facket vid Colony textile Mill har utsatts för hård press eftersom i stort sett hela företagets produktion (och den är inte liten; hela 6.500 är anställda) säljs till Sovjetunionen.

ISLAM ÄR EN SJÄLVKLAR GRUNDPELARE i folkets föreställningsvärld; i den pakistanska kulturen. Men prästerskapet ifrågasätts:

— Mullorna går feodalherrarnas och arbetsgivarnas ärenden. Vårt folk går självklart till moskén för bön och samvaro, men bara ett fåtal stannar för att lyssna på mullornas propaganda. Det finns ingen som helst progressiv rörelse bland våra mullor, fastslår Taj.

Det fackliga arbetet på lokal nivå är koncentrerat på lönefrågan.

— Minimilönerna måste upp. En personligt hållbar ekonomi är en förutsättning för att vårt folk ska ha råd och kunna ta sig tid för att utbilda sig själva och sina barn, säger Malik Ahmad Buksh, ordförande för 5.000 textilarbetare i Workers Union vid Bohriwalla Textile Mill, 20 mil öster om Multan.

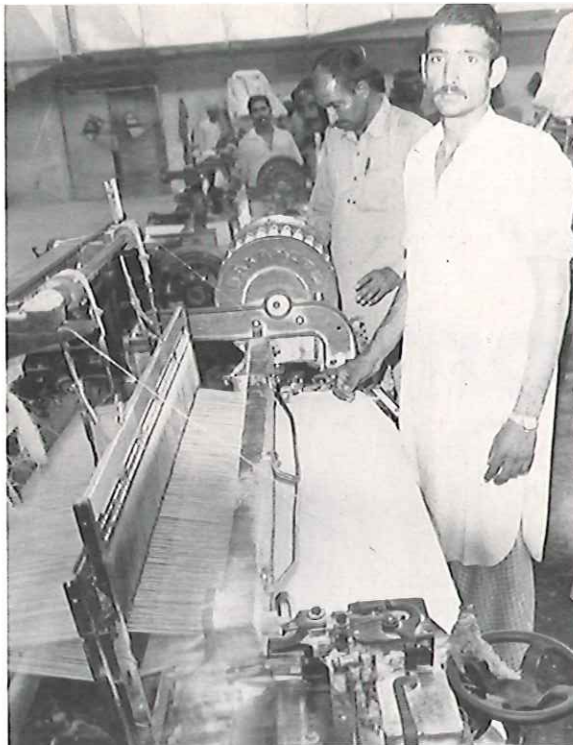
Några exempel: operatör vid kardningsmaskin sedan 8 år 900 rupier, spinnmaskinsoperatör 1.050 rupier, reparatör sedan 5 år 900 rupier, vävare sedan 13 år 1.155 rupier, bomullsrensare sedan 18 år 750 rupier.

Till bilden hör att flera av landets fackliga organisationer har enats om hur stor en minimibudget för en tvåbarnsfamilj ser ut. Den slutar på drygt 3.000 rupier i månaden. Följdaktligen måste textilarbetaren ha två arbeten och/eller en bit jord att odla på för att klara sin försörjning.

UNDER ETT PAR TIMMAR går vi genom Bohriwallafabriken. Vi börjar i "giningactory", där bomullsfröet skiljs från fibern. Fröet blir till vegetabilisk olja och kraftfoder. Luften härinne är varm och tung att andas. Mörkt och skitigt.

Fibern förs vidare till textilfabriken. Den tvättas, kardash och blir till garn och spins till tråd i en enorm hall med mer än 33.000 spolar. Dammigt och torrt. Rökning förbjuden. Varje dag får man slutligen fram 17.000 kilo bomullstyg.

På kvällen sammanförs jag med en läkare, som berättar att enbart i Multan lider 300 personer av tuberkulos. Han

Abdul Ghafoor har jobbat 13 år som vävare. Han sköter 8 maskiner som vardera ger 100 meter.

instämde därför i fackens krav på lönellyft, då han menade att ekonomisk trygghet går hand i hand med såväl psykologisk tillfredsställelse som med tid till den eftertanke som krävs för att ordna de sanitära förhållandena.

Han berättade också om hur en industriidkare ville anställa honom; 2 timmar om dagen skulle ge 1.000 rupier i månaden. Detta var mycket för vår man, så han accepterade. Men det visade sig att det egentliga syftet med "anställningen" var att få honom som företagsläkare att falskeligen intyga att företaget lagt ner 100.000-tals rupier på inköp av läkemedel och annat för de anställda.

— Jag hade då arbetat 3 dagar och sammanlagt spenderat 45 rupier. Syftet var att kunna presentera ett nollboksutslut; slippa skatt och kunna komma undan personalens lönekrav. Jag slutade omedelbart, sa vår läkare.

På Colony Textile Mill berättade den lokala fackföreningens ordförande, Muhammed Hussein:

— Det här företaget har aldrig redovisat vinst. Och trots att vår fackförening är officiellt godkänd, har företaget aldrig mött oss i en förhandling. Alla överläggningar sker via regeringsfolk, säger Muhammed Hussein.

SJÄLV AVSKEDADES HAN för 3 år sedan, med motiveringen att han skulle ha brukat våld på arbetsplatsen. Saken anmäldes givetvis av facket till den lokala domstolen. Några som helst bevis för CMT:s påståenden kunde ej företes och domstolen upphävde avskedandet. Men då överklagade CMT och i väntan på att Labour Court ska behandla fallet Hussein, går han fortfarande utan arbete.

— Det är så här det är i Pakistan. Den lille mannen är praktiskt taget rättslös. Vem har råd att strida år ut och år in; hur många kan ägna sig åt engelskt, juridiskt finlir, kommenterar Taj.

Husseins tröst är hans röst. Den är stark och han är talför. Frågan är om de som makten haver behagar lyssna. Zia-ul-Haq log åt arbetare och bönder i 11 år, men föreföll stendöv.

— Nu är han stendöv, tänker jag då jag lämnar landet, några dagar före det val som visade sig ge segern åt godsägarläkten Bhutto och pakistanska folkpartiet.

Har de viljan och förmågan att tillmötesgå den spirande fackföreningsrörelsens krav?

Dagar i Multan hösten 1988

Sri Lanka:

Vaktombyte i norr

Text: Thomas Bibin

V Perumal, chefsminister i nordöstra provinsen, flydde den 11 mars från sitt högkvarter i Trincomallee till Indien. Flykten skedde kort efter det att han den 1 mars utropat "det fria tamilska Eelam" och döpt om sitt provinsråd till "den tamilska nationens parlament".

Sen Perumal flytt lamslogs det Indienvänliga provinsrådet som styrts sedan provinsrådsvalen för drygt ett år sen. Representanter för provinsrådets ledande organisationer, EPRLF, TELO och ENDLF, tog tillsammans med sina familjer och supportrar samtidigt också till flykten.

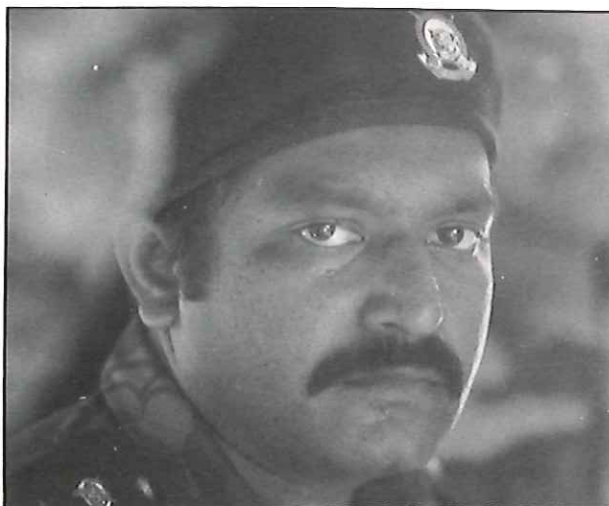
Medan mens Perumal tros ha flugit med det indiska flygvapnet fick de övriga, ca 1.200 personer, ta båt. De två fartygen tilläts dock inte angöra någon hamn i Tamil Nadu. Chefsminister *M Karunanidhi* sa nej med hänvisning till att tamilska militanter från Sri Lanka levte ett alltmer laglöst liv i södra Indien. Elaka tungor säger dock att det verkliga skälet var att han räds de tamilska tigrarna, LTTE, som nu tagit över nordöstra Sri Lanka.

Den indiske premiärministern, V P Singh, tog då kontakt med chefsministern i Orissa som också sen tog emot flyktingarna från Sri Lanka.

Hastigt scenbyte

I och med att de sista indiska soldaterna lämnade Sri Lanka den 24 mars låg vägen vidöppen för Tigrarna i LTTE att ta över större delen av nordöstra provinsen. Ännu ett hastigt scenbyte, precis som när indierna kom dit i juli 1987. Enheter ur den lankesiska armén har nu tagit över vissa av de indiska utposterna. Men lankesernas forna dödsfiender LTTE är nu inte bara "vänner", utan också militärt dominerande i nordöst. Lankeserna kan inte operera militärt i nordöst utan LTTE:s godkännande.

Den demokratiskt valda EPRLF-regeringen med Perumal i spetsen kunde jagas iväg såväl militärt som opinionsmässigt bankrutt. Indierna lämnade Sri Lanka utan att ha nått ett steg längre än när de kom dit. Sri Lanka-äventyret kostade 1.155 indiska soldaters liv och 2.984 skadade soldater. När de reste kunde de inte annat än se på när deras veder-

V Prabhakaran, Tigerrillans ledare. Efter flera år i djungeln har han nu framträtt i offentligheten som det nav kring vilket allt snurrar i nordöstra Sri Lanka. Foto Thomas Bibin.

sakare (Tigrarna) tog över. Att den politiska makten decentraliserats till provinsråden måste ha varit en blygsam tröst i sammanhanget.

Indierna och deras allierade i EPRLF lyckades aldrig vinna folket. Det avgörande missstaget var när man vid sidan av CVF (Citizens Volunteer Force) bildade en Tamilsk Nationell Armé, TNA. CVF var en frivilligstyrka med polisbefogenheter, utrustad av Sri Lankas regering och tränad av indierna enligt avtal. Men indierna och EPRLF ville visa musklerna och bildade en olaglig TNA med hjälp av massiva tvångsrekryteringar. Ungdomar slets ur skolbänkarna till TNA och av detta blev det en armé utan stridsmoral och ett folk i harnesk. TNA blev en munskbit för de vältränade kadrenna inom LTTE.

TNA blev också en nagel i ögat på regeringen i Colombo. TNA, en armé utom kontroll, rustad och tränad av ett annat land. Den måste elimineras.

Carl Gustaf avgörande

En ironi i sammanhanget är att TNA bli rustades med det svenska granatgeväret *Carl Gustaf*. Det är ännu en följd av det märkliga svenska vapenexportförbudet som gör det lagligt att exportera svenska vapen till krigförande länder. Carl Gustaf spelade en avgörande roll när indierna kämpade ner Tigrarna hösten 1987.

Striderna mellan TNA och LTTE blev tidvis mycket blodiga. TNA anföll också flera

polisstationer eftersom lankesisk polis och militär samarbetade med LTTE (fö en fullständigt otänkbar tanke bara för ett år sedan). Såväl Colombo som LTTE har envist förnekat samarbetet, men bevisen finns. Det har också förekommit uppgifter om att lankeserna försett LTTE-tigrar med vapen och uniformer.

EPRLF/TNA:s misstag var att aldrig förvissa sig om ett folkligt stöd. LTTE har sannolikt ett sådant stöd om än villkorligt och fyllt av krigströtthet.

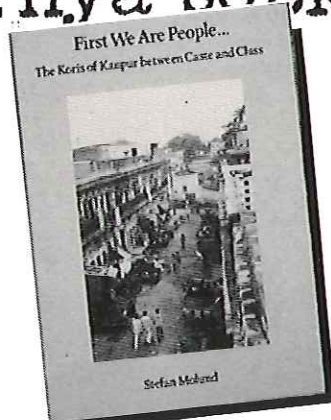
Den 20 december meddelade LTTE att man bildat ett parti, Frihetstigrarnas folkfront, PFLT. Partiet har erkänts av Sri Lankas valkommission. Utöver rättvisa och självbestämmande för de tamilska och muslimska minoriteterna lovar partiet avskaffa kastsystemet, slåss för kvinnans frigörelse och ge demokratiska fri- och rättigheter åt alla folk i Sri Lanka.

Den 1 april framträdde LTTE-ledaren *V Prabhakaran* för första gången på drygt ett år. Han meddelade att LTTE inte kommer att lägga ner vapnen när den siste indiske soldaten lämnat Sri Lanka, ett löfte LTTE tidigare avgett.

Den 14 juni ska den många gånger uppskjutna folkomröstningen hållas i nordöst. Då ska folket få tala om ifall man vill att norr och öster ska hänga ihop som en provins eller förbli åtskilda som förut, före EPRLF-tiden.

Frågan är bara hur länge Colombo och den lankesiska armén godtar att spela andrafiolen i det norra och östra Sri Lanka som de betraktar som sitt.

— nya böcker

Det är en myt att kastsystemet satts ur spel i de indiska städerna. Gränserna mellan olika kaster består men tar sig delvis andra uttryck än på landsbygden.

Det hävdar socialantropologen Stefan Molund i boken "First we are people".

Boken ger en inblick i hur livet gestaltar sig för en av de grupper som står långt ner på den sociala rangskalan i staden Kanpur i Uttar Pradesh.

Den grupp som Molund låter oss stifsta bekantskap med kallas ahiwar och tillhör den större gruppen koris. Koris räknas som oberoende och är av traditionen vävare. Men för dem som flyttat in till staden har det traditionella yrket ofta ersatts av fabriksarbete.

Inflyttningen till städerna har dock inte inneburit att sambandet mellan kasttillhörighet och yrkesmöjligheter upphört. Molund berättar om hur lågkastiga ljuger om sin bakgrund och anammar högre kasters vanor i hopp om att kunna skapa sig en bättre tillvaro. Det pris de får betala är den ständiga skräckan för att bli avslöjade.

Tillämpningen av kastsystemet anpassas till förändringar i samhället. Ett exempel är den praktiska konsekvensen av det kvotsystem som innebär att en viss andel av offentliga tjänster ska reserveras för lågkastiga. På vissa håll har det lett till att alla övriga offentliga tjänster automatiskt går till personer ur högre kaster.

"First we are people" vill visa sambandet mellan begreppen kast och klass. Till grund för boken ligger ett fältarbete som Molund gjorde på 70-talet och som så småningom resulterade i hans doktorsavhandling härom året.

Bokens början kan avskräcka — den är upplagd som avhandlingar brukar vara, innehåller t ex mycket statistik. Men den som har lite förkunskaper om indiska förhållanden får lön för mödan längre fram — en annorlunda inblick i den indiska stadens liv.

Åsa Hole

Stefan Molund: First we are people, Stockholms Universitet 1989, 271s.

Författarinnan till "Österns dotter" utsågs i december 1988, vid 35 års ålder, till premiärminister i Pakistan. Därmed var hon en av de yngsta regeringscheferna i världen och den första kvinna som i modern tid har lett en muslimsk nation.

Österns dotter är en berättelse av en kvinna, av dottern till Zulfikar Ali Bhutto som blev avrättad på order av sin egen arméchef. Boken inleds med ett kapitel "Mordet på min far".

Zulfikar Ali Bhutto, dåvarande Pakistans premiärminister avrättades av general Zia ul-Haq den första april 1979. Benazir Bhutto skriver om sina upplevelser under mordnatten själv sittande i ett näraliggande fängelse. Det är en berättelse om förnedring, förtryck och grymhet, som hon och hennes mor utsattes för före och efter mordet på fadern. De fick inte ens deltaga i begravningen av fadern, i husarresten fick de inte ta emot telefonsamtal eller besök.

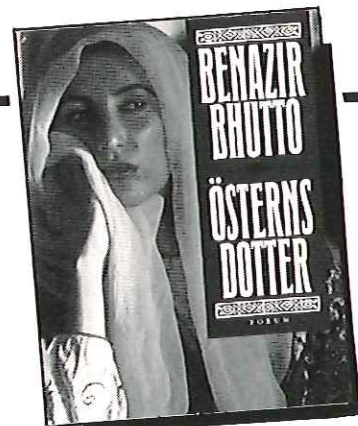
För en person som är född och uppvuxen i Pakistan är alla dessa detaljer om förtryck och förnedring inte främmande. Hennes berättelse kunde vara en berättelse om vem som helst av de hundratusentals människor som varit med om liknande och värre upplevelser. Med en skillnad — deras fäder har inte varit statsministrar. Pakistans historia består av maktmissbruk, våld och förnedring utövade av makthavarna mot folket. Zulfikar Ali Bhuttos maktperiod var inte ett undantag.

Största delen av boken handlar om åren 1977-1984 då Benazir satt inspärrad i sina hem och stundtals även i fängelse. Hon reflekterar över tiden i USA som en ung studentska — de lyckligaste åren i hennes liv — och på tiden i Storbritannien där hon fortsatte sina studier.

Hon berättar även valda delar ur sin familjs historia om den stora klanen Bhutto "vars ägor var enorma" och hon håller det inte hemligt hur stor egendom de hade. Farfadern var så populär och ståtlig "att alla kvinnor i Sind var förälskade i honom, inklusive en ung engelska".

Men alla dessa skrytsamma detaljer kan ge ett nävt intryck och det gör inte saken bättre när hon redogör för sina egna och sin fars politiska åsikter. Men oärlig är Benazir inte. I avsnittet där hon berättar om händelserna i dåvarande Östpakistan då folket kämpade för sin självständighet, håller hon inte det hemligt hur illa både hon och hennes far tyckte om det. Bengalerna framställer hon mer eller mindre som brottslingar som kämpat för sin frihet istället för att ställa upp för ett förenat Pakistan.

Hon låter läsaren få en inblick i maktens korridorer även om hon ibland skriver osammanhängande och inte berättar hela sanning-

en: Till exempel om hur de olika grupperingarna inklusive PPP, varit överens om en rad saker: det har aldrig funnits någon oenighet om den proimperialistiska politiken och om att ha bra relationer till arabiska länders monarkier och despotregeringar.

Kashmirfrågan har använts i syfte att hetsa chauvinistiska anti-indiska känslor bland befolkningen och därmed leda folkets uppmärksamhet bort från interna problem.

Man har varit överens om politik som riktar sig mot minoriteter och arbetarklassen, om att förstärka armén och byråkratin och om att använda religionen i klassmedvetandets dämpande syfte. Efter att ha läst boken kan jag inte ifrågasätta varken hennes eller hennes fars lojalitet mot sin klass och makthavarna i Pakistan.

Hon använder mycket utrymme för att skriva om hur omänskligt hon och hennes mor blev behandlade av Zia ul-Haq och hans anhängare. Zia ul-Haq var en av de värsta despoterna som det pakistanska folket har upplevt. Men de som aktivt deltagit i den pakistanska politiken på folkets sida vet att Zia ul-Haqs politik bara var en fortsättning på den politik som Zulfikar Ali Bhutto och hans föregångare inlett.

Största delen av boken handlar om fadern som hade betytt så mycket för Benazir. Men i slutet av boken tillåter hon oss att få en inblick i sitt privata liv också, i giftermålet och barnafödandet.

Hon konstaterar att ett arrangerat äktenskap var priset hon fick betala till det pakistanska folket för att kunna fortsätta som en kvinnlig politiker. Bokens sista meningar har hon skrivit mitt i en valrörelse hösten 1988, resultatet hade inte kommit än, men som vi alla vet valdes hon till premiärminister senare.

Bokens litterära och stilistiska kvaliteter är ringa. Innehållsmässigt ger den en intressant information om förhållandena i Pakistan och beskriver en kvinnas väg till den politiska karriären i ett land där kvinnorna helst skall hålla sig hemma, även om hon lyckades i den politiska karriären tack vare att hon var dotter till Zulfikar Ali Bhutto mera än på grund av sina egna politiska talanger.

Muhammed Hasnain

Indisk kunsthåndværk un

TEXT OCH FOTO: HELLE BUNDGAARD

Den indiske delstat Orissa er kendt for sine "PataChitras" — malerier på stof. Billederne har gennem generationer været lavet til religiøst brug i det berømte Jagannath-tempel i pilgrimsbyen Puri. Efterhånden blev billederne også malet med henblik på salg til templets mange pilgrimme. I dag sælges en væsentlig del af malerierne til indiske og vesterlandske turister.

Malernes valg af motiver har ændret sig i takt med at målgruppen er blevet udvidet. Enkle motiver foretrækkes fremfor de mere

komplekse, der tidligere var almindelige. Ændringen i motivvalg er et resultat af aftagergruppens udvidelse og af, at den indiske regering har oprettet træningscentre i et forsøg på at bevare indisk kunsthåndværk.

Den traditionelle malerkaste

En traditionel malerkaste — Chitrakaar-kasten — har gennem generationer været tilknyttet Jagannath's store tempel i Puri. Guden Jagannath — eller "Verdens Herre" — har sammen med sin bror Balabhadra og søsteren Subhadra sin plads i centret af templet.

Chitrakaar'nes opgave har blandt andet været (og er til stadighed), hvert år at male erstatningsbilleder, der benyttes i en periode, hvor man ikke kan besøge guderne, fordi de skal repareres og males på ny.

Chitrakaar'ne har dog ikke kun malet til rituelle formål. Med Chitrakaar'nes billedsalg til pilgrimme opstod pata-chitras — malerier på stof. Målgruppen er senere blevet udvidet med turister, der ikke har et religiøst formål med at besøge Puridistriktet.

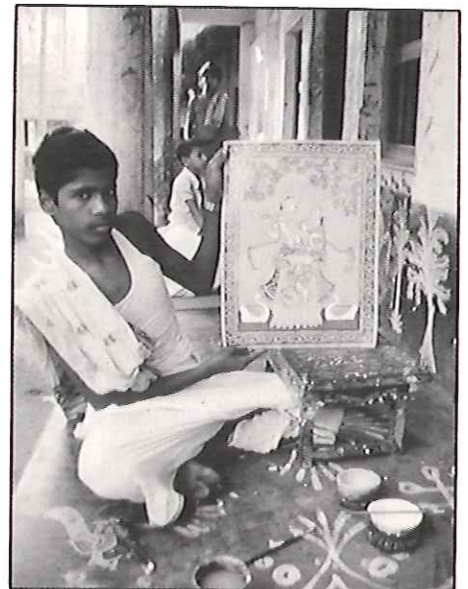
Chitrakaar'nes maleteknik er strengt specialiseret. Det vil bl a sige, at der i den familiebaserede produktion er en fast tilrettelagt arbejdsdeling. Kvinderne og pigerne tilbereder lærred og farver, mens mændene maler selve motivet og de yngste drenge maler de kanter, der omgiver billederne.

Lokalregeringens træningscenter

I Orissas hovedstad Bhubaneswar har regeringen finansieret oprettelsen af et træningscenter, hvor der undervises i fremstilling af forskellige former for kunsthåndværk, heriblandt pata-chitra-maling. De to-årige kurser henvender sig til alle interesserede, uanset kastetilhørsforhold.

Der har i de sidste år været et stigende antal deltagere, hvilket ikke mindst skyldes at mange af de store kunsthåndværksopkøbere (eksempelvis nogle af den indiske stats forretningskæder) insisterer på kun at købe af kunsthåndværkere, der har modtaget dokumenteret undervisning.

Træningscentret repræsenterer to institutioner i Indien, der spiller en væsentlig rolle for udformningen af kunsthåndværk. Det

Lærlingen Sudarson Mohapatra viser et Radha-Krishna billede, han har malet under sin fader mestermaleren Jagannath Mohapatra's vejledning.

gælder først og fremmest organisationen "All India Handicraft Board", der har som hovedformål at sørge for at traditionelt kunsthåndværk ikke blot lever videre med også opretholde en vis kvalitet.

En af de måder, hvorpå man søger at sikre kvaliteten er ved at uddele præmier for fine kunstneriske præstationer. Men også "The Handicrafts and Handlooms exports Corporation of India" spiller en væsentlig rolle for udformningen. Den sidstnævnte organisation koncentrerer sig om salg, ikke mindst eksport, af kunsthåndværk, og forsøger derfor at påvirke udformningen af kunsthåndværk, og forsøger derfor at påvirke udformningen af produkterne på en måde, så de opfylder kundekrav.

Dette indebærer ofte en formindskning af produkterne, så de bliver lettere at transportere. I træningscentret tilgodeser man begge institutioners målsætning, i den udstrækning det nu er muligt.

Fra læreplads til skolebænk

Landsbyen Raghurajpur er en af de mange landsbyer i Puridistriktet, der er blevet inte-

Böcker om Indien och TIBET

Avedon, J F: *In Exile from the Land of Snows*. 477 sid. Tibets 1900-talshistoria, Kinas intåg, Tibet under kinesisk styre, livet i exil, 150 kr.

van Walt, M: *The Status of Tibet*. 382 sid. Förf är internationell jurist o den tibetanska exilregeringens juridiske rådgivare. Redogörelse för Tibets historiska status och de sino-tibetanska förbindelserna. 230 kr.

Ståhl, D: *Indien — en historisk översikt*. Häfte, 38 sid. Kortfattad historisk sammanfattning. 60 kr.

Ståhl, D: *Indien — livsattityder, etikettsregler*. Häfte, 16 sid. Kortfattat om sociala mönster, värderingar o praktiska råd. 50 kr.

Östholm, I: *Indien kallar*. 247 sid. Förf startade ett forskningscentrum i Indien. Här berättar han sina äventyr om detta: Byråkrati, klimat, bitska hundar, kulturella krockar o ett oförstående hemmakontor. 140 kr.

Böckerna beställs genom insättning av likvid på postgiro 460 75 60-2. Ange önskade böcker på talongen. Begär vår kompletta boklista!

Bokförlaget EMPATUM

Engelbrektskatan 39

114 32 STOCKHOLM 08-10 05 96

der ændrede markesforhold

Smaranika Samantray viser et Thia-badhia (tempelplan). Det komplekse billede forestiller blandt andet gudetriaden i Jagannathtemplet i Puri.

ditionelle malere holder sig til de motiver, der er blevet undervist i på træningscentret.

Indirekte kommer træningscentret herved også til at påvirke Chitrakaar'nes billedproduktion, idet de er nødt til at konkurrere med de andre kaster. For at kunne klare sig økonomisk er Chitrakaar'ne nødt til at producere billeder i samme tempo som de andre kaster. Dette resulterer i, at Chitrakaar'ne ofte ser sig nødsaget til at male de mere enkle repræsentationer af deres repertoire.

I Raghurajpur er der imidlertid ikke kun konkurrence imellem den traditionelle malerkaste og de nytilkomne kunsthåndværkere. Konkurrencen gælder også i de enkelte kasters indbyrdes relationer.

Det er forbundet med megen prestige at have fået anerkendelser for sit arbejde udefra i form af præmier fra lokalregeringen eller den indiske stat. Det er derfor også en stigende tendens til, at man endog hos Chitrakaar'ne arbejder individuelt.

Vægten på den individuelle præstation fremgår blandt andet af, at flere og flere er begyndt at signere deres billeder. Noget der tidligere var utænkeligt, i det billederne præsenteredes som værker af kasten.

Enkle motiver foretrækkes

Raghurajpur besøges flere gange om ugen af indiske og vesterlandske turister, der kommer til landsbyen for at se billed-fremstillingen og købe pata-chitra's til mindre om rejsen til en fjern egn.

Turisterne foretrækker i overvejende grad de enkle pata-chitra's. Det kan for eksempel være billeder af gudeparret Radha-Krishna eller guden Jagannath og hans bror Balabhadra's møde med en malkepige.

Derimod er de mere komplekse billeder ikke så populære hos turisterne. De forestiller typisk Jagannath-triaden (Jagannath, hans bror og søster) i Puritemplet. Rundt om triaden er der et væld af guder og dyr fra den hinduistiske mytologi, der alle spiller en rolle for Jagannath-triaden. Da betydningen findes i samspillet mellem de enkelte motiver, er det nødvendigt at betragte billedet i et stadigt fokus-skift.

De mange forskellige religiøse komponenter i billederne — med andre ord deres komplekse fremtoning — falder ikke i modtagergruppens smag, grundet en æstetik der snarere er tilknyttet en sekulær end en religiøs verdensopfattelse. Her forholder det sig an-

derledes med de enkle motiver, der ikke kræver skift i fokuset.

Kundernes valg betyder, at de håndværkere der ikke har rod i den religiøse tradition, ikke behøver bevæge sig udover det niveau, de har opnået i deres læretid i regeringens træningscenter.

For den traditionelle malerkaste betyder kundernes valg, at det i længden ikke kan svare sig at male de mere tidskrævende komplekse pata-chitras. På trods af at der er opkøbere til disse billeder, er det ofte økonomisk mere rentabelt at producere de enkle motiver.

Pata-chitras spiller en væsentlig rolle i det sociale liv i Raghurajpur. Status og berømmelse følger dem, der opnår regeringens præmier for fine kunstneriske præstationer. Billederne har også forårsaget opmærksomhed udefra og har dermed indirekte resulteret i, at landsbyen generelt set er blevet mere velstående.

Ændringen i motivvalg reflekterer den indiske regerings oprettelse af træningscentre og er desuden en påmindelse om, at malerne, der har fået en større målgruppe, ikke længere udelukkende udgøres af Chitrakaar'er.

Litteraturhenvisninger

Sjørlev, I. og P. Speroni, 1984 *Jagannath, Indiske gudebilleder fra Puri. Nationalmuseet.*

Ottovar, A., 1985 *Legetøjsdyr fra Orissa. En indisk håndværkstradition lever videre. I: CRAS, tidsskrift for Kunst og Kultur, XLI, s. 6-19.*

Bundgaard, H., 1989 *Kaster og kunsthåndværk fra Orissa. I: Jordens Folk, vol. I.*

Asien Specialisten

Boka din resa hos oss till Bangladesh, Indien, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Thailand, Singapore, Malaysia, Indonesien.

Metropol Resor

Luntmakarg 42
111 37 Stockholm
Tel 08-10 45 58, 24 10 51

Afghanistan

Svält

Enligt FN råder svält i de nordliga provinserna Herat, Badghis, Faryab, Jozjan och Badakshan. 80 döda rapporteras i byar i Badakshan, och i några byar i Jozjan har föräldrar sålt sina barn som trälrar då de inte längre kunde föda dem.

(Reuter, Kabul, 6/2)

Gasexport

Enligt premiärminister Kesthmand ska Afghanistan återuppta gasexporten till Sovjetunionen som avbröts i samband med det sovjetiska uttåget i februari 1989.

(AFP Kabu, 6/2)

Bombexplosion

Över 120 fordon förstördes och 100 soldater dödades när en tidsinställd bomb, placerad av Jamiat Islami, exploderade i förrådsbasen Qala-e-Surkh vid Salangdalens mynning.

(AFGHANews 15/2)

Guvernör dödad

Guvernören i Takhar dödades, den 20 februari, av befrielse rörelsen.

(AFGHANews 1 mars)

SINGLE WINDOW BOOK SERVICE

For all your requirements of
Indian Publications in

Sociology, Anthropology,
History

Politics, Economics
Administration

Performing Arts
Religion, Philosophy
Literature

Govt. Publications, etc.

Please visit/write to
Manohar Book Service

2/6 Ansari Road

Daryaganj

New Delhi - 110 002

(INDIA)

Telephone: 00991-
13262796, 00991-113275162

Notiser från SYDASIEN feb- april 1990

Kuppförsök i Kabul

Den 6 mars utbröt ett revoltförsök i Kabul under försvarsminister generalmajor Tanai's och flygvapenchefen Sayed Aga Aka's ledning. Flygstationerat vid flygbasen Bagram bombade bl a presidentpalatset i Kabul. Dagen efter upprorsförsöket uppmanade Hezb-e-Islami-ledaren Hekmatyar sina enheter att understödja rebellerna. Övriga gerillaledare tog avstånd från Tanai. Efter ett par dygn var revoltförsöket över.

(Teheran Times 10/3 & Herald Tribune 19/3)

Ny utrikesminister

Den afghanska interimregeringen har utslutit sin utrikesminister, Hezb-e-Islami-ledaren Hekmatyar och ersatt honom med Jamiat Islami-ledaren Rabani.

(Voice of America 31/3)

Arresterade

Hittills har 623 personer gripits för delaktighet i kuppförsöket i mars, i Kabul.

(TTAFP, Herat 6/4)

Bangladesh

Upazilaval

Den 25:e mars avslutades det 12 dagar långa upazivalet. (Bangladesh är uppdelat i 460 administrativa enheter, s k upazila.) Av landets 163 politiska partier deltog endast 16 i valet. President Ershads Jatyo Party erhöll 165 platser medan de stora oppositionspartierna som Awamiförbundet fick 110, Bangladesh Nationalist Party 27, Jamate Islam 22 och oberoende kandidater resten av platserna. Valet övervakades av den i Washington baserade National Democratic Institution. Valresultatet visar att oppositionspartierna är mycket splittrade, vilket kan ge Ershad en klar seger i det presidentval som ska hållas i mars månad nästa år.

(Ittefauze, Sangbad och Inkilab.)

Privata tullar

Regeringen i Bangladesh överväger allvarligt att privatisera indrivningen av tullavgifter för att på det sättet underlätta inflödet av utländska investeringar till landet. Skattemyndigheterna och den statsägda Bangladesh Bank studerar nu olika aspekter av förslaget och väntas snart slutgiltigt utforma sina rekommendationer. En schweizisk firma, Société Generale de Surveillance, som fått ett liknande kontrakt i Indonesien, kommer troligen att få uppdraget.

(FEER)

Försoningsförsök

I mars månad besökte Världsbankens ordförande Barber Conable Bangladesh i ett försök att förbättra de frostiga relationerna mellan landet och banken. Världsbanken och IMF har hållit inne lån till Bangladesh eftersom landet inte har ansetts uppfylla de villkor som lånen försetts med, t ex att minska budgetunderskottet och de statliga subventionerna. Regeringen har nu antytt en förändring av den ekonomiska politiken och en öppning i det låsta läget har därmed blivit möjlig. Bangladesh spenderar 20 % av sin budget på armén.

(DN och Probashi)

Indien

Vänsterpolitiker död

Saroj Mukherjee, Indiens främste kommunistiske politiker, har avlidit. Mukherjee arbetade för CPM, "Indiens kommunistiska parti" (marxistiskt) och ledde vid sin död den koalition som styr delstaten Västbengalen. Saroj Mukherjee stod nationsgrundaren Mahatma Gandhi nära under kampen mot britterna för självständighet. Då styrde han det underjordiska CPM. Partiet, som legaliserades 1941, ledes dag två av Indiens 25 delstater.

(TTAFP, 11/2)

Brott lönar sig

Bhaiya Ram är en gangster med bl a mord och våldtäkt på sitt samvete. Han är också politiker, en kombination som inte är ovanlig i Indien. När han ställde upp i ett val för några år sen löd hans valslogan: Rösta på mig, annars kommer du skjutas i bröstet och kastas i ravinerna. Det valet förlorade han dock, men nu är han invald i delstatsförsamlingen i Bhopal i Madhya Pradesh.

(India Today 15/4)

Polisen och rättvisan

Att det till stor del var poliser som orsakade de mycket blodiga kravallerna mellan muslimer och hinduer i Bhagalpur i Bihar förra året är ställt bortom allt tvivel. Att delstatsregeringen knappt gjort något för att straffa missdådarna är lika välkänt. För att hindra allmänheten från att lämna vittnesmål har ett fyrtiotal poliser i området vägrat att låta sig förflyttas därifrån, trots att ordern om förflyttning var rutinmässig och inte hade något att göra med kravallerna.

(India Today 15/3)

Kvoteringar

I Indien reserveras sen länge en viss andel av statliga tjänster och platser i statliga skolor för de lägre kasterna och vissa stammar. Politiken syftar till att hjälpa de grupper i det indiska samhället som har det sämst ställt, men den har många brister och möter motstånd från grupper som bara har nackdelar av den. Nyligen har demonstrationer och strejker hållits i en rad nordindiska delstater för att protestera mot kvoteringarna. Omkring tolv personer har dödats. Oron börjar nu att lägga sig, men kvoteringarna är och förblir en krutdurk i indisk politik.

(India Today 28/2)

Moteld mot Bofors

Under valkampanjen i Indien nyligen var Boforsskandalen mycket besvärande för det då regerande kongresspartiet, men i augusti dök det upp uppgifter i en kuwaitisk och i en turkisk tidning som var behaglig läsning för partiet. Tidningarna påstod att Ajeya Singh, son till V P Singh, hade ett bankkonto i ett

Sammanställning: Islam Shafiqul, Börje Almqvist, Thomas Bibin och Kalle Kjellman

karibiskt skatteparadis. De bägge sadades ha rätt att ta ut pengar från kontot som innehöll 120 miljoner kronor. De kongressvänliga tidningarna var inte sena att skriva om saken och uppgifterna togs också upp i parlamentet. Men den nya skandalen, som tycktes bli en lämplig motvikt till Bofors-skandalen, rann snart ut i sanden och det tycktes märkligt nog som om också kongresspartiet var angeläget om att glömma hela historien. Efter valet kom V P Singh till makten och han beordrade polisen att utreda affären. Det visade sig då att allsammans var ett klumpigt påhitt av kongresspartiet. Inblandade i försöket att misskreditera V P Singh var en rad högt uppsatta kongresspolitiker, indiska beskickningar i USA och Karibiska havet, några journalister och den beryktade gurun Chandraswamy.

(India Today 28.2)

Indiens vice premiärminister Devi Lal har avgått i vredesmod. Sittande premiärminister V P Singh.

Kris i regeringen

Indiens vice premiärminister heter Devi Lal. Tidigare var han chefsminister i delstaten Haryana. När Devi Lal lämnade den posten för att bli vice premiärminister installerade han sin älsklingsson Om Prakash Chautala som sin efterträdare. Chautala har en son som heter Abhay Singh och som tillsammans med sina anhängare och polis nyligen gick hårt fram i ett fyllnadsval i Haryana för att hjälpa pappa Chautala till seger och därmed också rädda farfar Devi Lals ära. De erövrade valurnor, valfuskade och skrämde sina motståndare. Pressen tittade på, fotograferade och blev misshandlad. För att försöka lura pressen stämde Abhay Singh och hans kumpaner upp talkörer där de lovprisade Chautalas motståndare i valet, men pressen gick inte på det. Det blev skandal. Tidningarna rasade och också inom det regerande National Front restes krav att Chautala skulle lämna chefsministerposten i Haryana. Då blev hans pappa vice premiärminister Devi Lal och avgick, men än har inte stormen lagt sig.

(India Today 31/3)

Ljusning för Bhopal-offren

Den nya indiska regeringen har beslutat att åter ta upp målet mot Union Carbide för gasolyckan i Bhopal den 3 december 1984. Regeringen har dessutom beslutat att vid halvårsskiftet börjat utbetala månatliga ersättningar på 200 rupier. Mottagare är den halvmiljon människor som bor i de områden av

Bhopal som täcktes av den giftiga gasen.

Besluten betyder att man river upp den slutuppgörelse som Rajiv Gandhi gjorde med Union Carbide i februari förra året. Uppgörelsen gav 470 miljoner dollar, en spottstyver enligt många bedömare.

NEPAL

Se separat artikel

Pakistan

Nationell protest

Hela Pakistan stod stilla måndagen den 5 februari efter att oppositionen utlyst en landsomfattande strejk i protest mot den indiska arméns påstådda övergrepp i Jammu & Kashmir. Regeringen förklarade måndagen som nationell helgdag så även alla statliga institutioner, skolor och universitet var stängda.

(TTAFP, Islamabad 5/2)

Investeringsuccé

Pakistans policy att attrahera utländskt kapital har blivit en succé. Utlänningar stod för ca 53 % av de 91 miljarder Rs (\$ 4,3 miljarder) som godkändes av regeringen under 13 månader fram till december 1989. Över hälften av investeringarna går numera till det lugnare Punjab istället för till Sind, där 40 % av industrin är lokaliserad.

(Tehran International Weekly 15/2)

Fransk kärnkraft

Frankrike är berett att förse Pakistan med en ny kärnkraftsanläggning, som ska stå under IAEA:s kontroll, sade president Mitterrand vid en presskonferens i Pakistan.

(TT-Reuters, Islamabad 21/2)

Människorättsbrott

Enligt den pakistanska regeringen är de amerikanska anklagelserna om brott mot de mänskliga rättigheterna ett försök av State department att baktala det pakistanska folket.

Enligt rapporten är det vanligt att polisen torterar fängslade, att religiösa minoriteter diskrimineras och att de statskontrollerade tidningarna, TV och radio, undertrycker nyheter om oppositionen. Enligt rapporten har 19 personer dött i häkten.

(Reuters, Islamabad 25/2)

Avsked

Premiärminister Bhutto har avskedat chefsministern i Sind-provinsen som tillhör hennes eget parti i ett försök att minska den politiska spänningen och upprätta lag och ordning. Omkring 2 000 personer mördades förra året i Sind.

(AFP, Karachi 25/2)

Sri Lanka

Dödsdömd lögn

"Se på vårt land — i över tvåusen år har vår kultur utmärks av icke-våld. Vi är ett folk som inte bara respekterar mänskligt liv, utan alla livsformer." Detta hävdades av Sri

Lankas riksåklagare nyligen inför FN:s kommission för mänskliga rättigheter.

Mahawamsa beskriver bl a Sri Lankas historia under åren 543 f Kr till 275 e Kr. Av dätidens 54 kungar störtades 11 med våld, 6 mördades, 13 dödades i krig och 22 avlivades av sina efterföljare.

1980-talets krig och mordvågor i landet beräknas ha krävt uppemot 40.000 liv. Blodigast var 1989 då konflikterna i Sri Lanka krävde fler liv än någon annan oroshård i hela världen.

Gräl om mänskliga rättigheter

Oppositionsledaren och förra regeringschefen Mrs Sirimavo Bandaranaike drog i januari igång en ny kampanj mot regeringen som anklagades för brott mot de mänskliga rättigheterna och för att tillåta para-militära grupper att kidnappa, tortera och döda medborgare. Anklagelserna var mycket specificerade, och bl a påstod hon att döds-skvadroner tränas och rustas vid arméns läger i Ganamulle. Trupperna i Ganamulle tränas också enligt fru Bandaranaike till att eliminera oppositionen och införa enpartidiktatur i Sri Lanka.

Mrs Bandaranaikes parti SLFP sa sig också ha en lista på 3.000 medlemmar och supportrar som mördats av säkerhetsstyrkorna, JVP och döds-skvadronerna sedan parlamentsvalet i februari 1989. Diplomatiska källor i Colombo uppskattar att ca 30.000 människor dödades under 1989. Officiella källor anger 12.000 döda.

Regeringen svarade med att anklaga oppositionen för förräderi och Amnesty International för att vara en terror-organisation.

Kritiserad lag bort

Den undantagslag som gjorde det möjligt för säkerhetsstyrkorna att göra sig av med döda kroppar upphävdes på enträgen begäran av Amnesty den 15 februari. Lagen kom i juni förra året.

Amnesty välkomnar beslutet men påpekar samtidigt att en annan undantagslag gör det mycket svårt för advokater, släktingar och andra att informera sig, vittna och kräva rätt. Amnesty menar också att det visserligen inte går att lagligt göra sig av med döda längre, men kritiserar att ev undersökningar i sådana fall inte får göras av oberoende instanser.

Amnesty har tidigare rapporterat att kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Sri Lanka var fler än någonsin under 1989.

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan.

Här skulle ditt namn stått om du hade prenumererat. Ett år (= 4 nummer) kostar 100:-. Institutioner och utland 125:-. Postgiro SYDASIEN 79 54 96-9.

SKYLTDAR

TEXT OCH FOTO: TOBIAS HELLSTRÖM

„**P**lease keep your Coconuts here”

Förbryllade stirrar vi på anslaget på husväggen utanför Birlatemplet i Hyderabad, Andhra Pradesh.

Sedan börjar vi småskratta.

— Vadå lämna våra kokosnötter här?

Men våra indiska värdar förstår inte skälet till vår munterhet.

— Tokiga västerlänningar!

Det är söndag och kön av besökande bönder från landsbygden ringlar sig utanför den bländvita marmorbyggnad som finansfamiljen Birla slösat några av sina oräkneliga rupiemiljoner på.

Lantkvinnorna bär slitna saris av färggranna bomullstyger, lätta att skilja från stadskvinnornas eleganta sidenkreationer.

Familjerna bär med sig kokosnötter, färdkost under den långa och dammiga färden in till stan per buss eller oxkärra. En på samma gång läskande och mättande matsäck, praktiskt förpackad.

Men templets anställda vakter vill naturligtvis slippa sopa tomma kokosnötsskal då turistanstormningen bedarrat framåt kvällningen.

Därav anslaget.

För säkerhets skull utformat på tre språk — engelska, hindi och telugu.

Indien är överhuvudtaget ett eldorado för en skyltfreak. Är man bara lite uppmärksam hittar man guldkorn mest varje dag.

Den indiska byråkratins pompösa instruktioner på labyrinthisk engelska på bank- och postkontor eller järnvägstationer, färgsprakande dramatik i hindifilmernas affischer, basarbodarnas lockande reklambudskap.

Överallt möter man dessa handmålade skyltar, anslag, plakat och affischer. Knäppa, vackra, felstavade, hotfulla, medryckande, sorgliga, glada eller personliga.

Ibland blir det lite fel.

Som ägaren till gästhärbärgets i bad- och pilgrimsorten Puri

Spikmattor på natthärbärget?

Skyltmålning — ännu en konstart i Sydasiens.

i Orissa vid Bengaliska viken som döpt sitt blygsamma etablissement till — "Fakir Lodge".

Det är tyvärr knappast ett namn som ter sig så värst inbjudande efter tolv timmars skumpande på knaggliga landsvägar i en buss med dåliga fjädrar.

— Finns det sängar, eller bara spikmattor? frågar man sig oroligt och väljer förmodligen ett annat natthärbärke i stället.

Saken är bara den att ordet "fakir" inte ger indierna i gemensamma associationer som det ger oss.

På hindi är fakir enligt ordboken en muslimsk asket och enstöring som sällan eller aldrig vilar ut på spetsiga spikmattor.

Men det begriper ju inte de potentiella kunderna, luffande västländska ungdomar. Fast skylten är riktigt vacker.

Eller hur?